

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2011

Lärarytbildningen

”Det är ett måste”

– En kvalitativ undersökning på hur lärare ger uttryck för mångfalden
kontra svenskhet i skolan

Författare
Carolina Brantlid
Cecilia Haglund

Handledare
Ben Naji

Examinator
Ann-Elise Persson

www.hkr.se

”Det är ett måste”

– En kvalitativ undersökning på hur lärare ger uttryck för mångfalden
kontra svenskhet i skolan

Carolina Brantlid
Cecilia Haglund

Abstract

Uppsatsen är genomförd utifrån hermeneutikens kvalitativa metod, där vår förhoppning har varit att uppnå en ökad förståelse kring pedagogernas förhållningssätt till integration i skolan. Syftet med detta examensarbete är att undersöka vad lärare på de besökta skolorna har för förhållningssätt till integration i skolan utifrån två perspektiv svenskhet kontra mångfald. Studien genomfördes med hjälp av intervjufrågor eftersom respondenterna då ges möjlighet att med egna ord presentera sina tankar kring ämnet för studien.

Det vi kom fram till i denna studie är att språket är en viktig beståndsdel i integrering av elever oavsett om det är en mångkulturell skola, en skola med kulturella olikheter, eller en svensk skola, en skola med elever med få kulturella olikheter. Elevernas bakgrund ska inte ha någon betydelse när det gäller bemötandet eller bedömningen utan den ska vara likvärdig oavsett om det är en elev med annan bakgrund än svensk eller en elev med svensk bakgrund. Ett annat resultat i studien är att skolorna med dess pedagoger integrerar eleverna utifrån det generella ”svenska” eller utifrån det generella med olikheterna, där språket igen är av vikt för integrationen.

Ämnesord: Integrering, mångfald, pedagog, svenskhet

INNEHÅLL

1. Inledning.....	5
1.1 Syfte och Problemformulering.....	8
1.2 Dispositionsförklaring.....	8
2. Litteraturgenomgång.....	9
2.1 Begreppsdefinition utifrån forskningsämnet.....	9
2.1.1 Integration.....	9
2.1.2 Segregation.....	11
2.1.3 Mångkulturell.....	13
2.1.4 Interkulturalitet.....	15
2.2 Skolan i det mångkulturella perspektivet.....	16
2.2.1 Skolan som förenklad bild av samhället.....	16
2.2.2 Mångkulturell skola.....	17
2.3 Normer av svenskhet.....	18
2.4 Motsättning i integrationsarbetet.....	20
2.5 Kategorisering utifrån likhet - olikhet.....	21
2.6 Barnkonventionen.....	22
2.7 Skollagen.....	23
2.8 Lpo94.....	23
3. Metod.....	25
3.1 Metodval.....	25
3.2 Avgränsning samt beskrivning av undersökningsgruppen.....	27
3.2.1 Respondenterna.....	27
3.2.2 Intervjuerna.....	29
3.3 Genomförande i ett etiskt sammanhang.....	29
3.4 Analys.....	30
3.4.1 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet.....	30
3.4.2 Bearbetning.....	31
3.5 Metoddiskussion.....	31
4. Resultatredovisning av respondenternas svar.....	33
4.1 Elevbakgrund i undervisningssituationer.....	33
4.1.1 Mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (Skola A).....	33
4.1.2 Den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (Skola B).....	34
4.1.3 Reflektion av respondenternas svar.....	34
4.2 Integreras alla barn i skolan?.....	35
4.2.1 Mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (Skola A).....	35
4.2.2 Den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (Skola B).....	35
4.2.3 Reflektion av respondenternas svar.....	36
4.3 Bedöms och möts mångfaldens integrering i skolan likvärdigt?.....	36
4.3.1 Mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (Skola A).....	36
4.3.2 Den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (Skola B).....	37
4.3.3 Reflektion av respondenternas svar.....	38
5. Diskussion.....	40
5.1 Elevbakgrund i undervisningssituationer.....	41
5.2 Integreras alla barn i skolan?.....	42
5.3 Bedöms och möts mångfaldens integrering i skolan likvärdigt?.....	42
5.4 Pedagogisk implikation.....	44

5.5 Stutsats.....	44
5.5 Fortsatt forskning.....	45
6. Referenser	46
6.1 Tryckta källor	46
6.2 Elektroniska dokument.....	47

1. Inledning

Genom en ökad globalisering kommer Sveriges befolkning samt land att ytterligare bli mångkulturellt då världen idag består av nya snabba kommunikations- och informationsmedel som gör förflyttningen mellan landsgränser lättare och snabbare. För att kunna ha en effektiv relation och dialog med världen skall man inte begränsa sig i sin kultur. Mångkulturalism är en positiv genre för utveckling men kan bidra till problem om samhället inte ser upp. Det finns risk att spänningar och konflikter ökar mellan etniska och kulturella folkgrupp i ett mångkulturellt land¹.

Den föregående socialdemokratiska och den nuvarande borgerliga regeringen har en likartad målsättning för integrationspolitiken. Den nuvarande regeringen har tagit fram en skrivelse² angående integrationspolitiken för år 2008-2010 där målsättningen stämmer överens med den tidigare regeringens. I den socialdemokratiska målsättningen för integrationspolitik lyder: att *alla*, oavsett kulturell och eller etisk bakgrund ska ha lika möjligheter och rättigheter i samhälle³. Samhället skall ha en samhörighet för alla med samhällets mångfald som grund och en samhällsutveckling som utmärks av ömsesidig tolerans och respekt och som alla oavsett härkomst skall vara delaktiga i och medansvariga för.⁴ Detta visar att målsättningen för integrationspolitiken har varit liknande när det gäller de båda olika regeringsmakterna.

Det svenska samhället beskrivs idag i media, av statsmakten och av intresseorganisationer som mångkulturellt, där begrepp som mångfald och mångkultur används gång på gång. Sverige anses vara ett land som gjort en förvandling från ett kulturellt homogent land till ett heterogent samhälle. Ur ett socioekonomiskt perspektiv visar samhället på skillnader i språk, egendom, livsstil, kultur, utbildning och arbete samt hur dessa har påverkat och skapat de skilda kulturella miljöerna som har funnits i Sverige under lång tid.⁵ Förvandlingen mot ett multikulturellt samhälle med ökad migration har skett över tid i och av olika anledningar anser Fredriksson och Wahlström⁶. Flest antal invandrare som migrerat till Sverige kommer från Finland men även grupper ifrån Norge, Danmark, f.d. Jugoslavien, Tyskland, Iran, Polen,

¹ Lorentz, 2004. *Lärande i mångkulturella lärandemiljöer: om lärandeprocessens eventualiteter och potentialiteter* ur Pedagogisk rapport 2004:83, *Lärandets skilda vägar* s.9

² Skr. 2008/09:24. <http://regeringen.se/content/1/c6/11/12/80/dcbafb1f.pdf>

³ <http://regeringen.se/sb/d/1483>

⁴ Proposition 1997/98:16, s. 1

⁵ Lorentz, 2004, s.10

⁶ Fredriksson & Wahlström, 1997, *Skola för mångfald eller enfald*

Chile, Turkiet och Ungern har valt av olika anledningar att flytta till landet Sverige.⁷ Olika anledningar till migration kan exempelvis vara negativa aspekter såsom fattigdom, politiskt eller religiöst förtryck och eller krig men aspekterna kan även vara positiva som bland annat kärlek, bättre förutsättningar utifrån individens tidigare erfarenheter.

Mångfaldsbegreppet blev på 1990-talet aktuellt i Sverige som framträdde som ett samhälle med ökad mångfald, alltså ett mångkulturellt samhälle. Detta skapade en stark debatt i samhället och om hur skolan skall utbilda och fostra elever/medborgare utefter detta. Roth⁸ menar att skolan är ett samhälle i miniatyr och i skolan formar eleverna sig själva i förhållande till detta samhälle. På så sätt har skolan ett stort ansvar i Sverige som fostringsinstitution. Det är i skolan som eleverna kan få hjälp att fostras och socialiseras till demokratiska medborgare samt få hjälp och handledning till att hitta sin egen identitet. Skolan förmedlar en attitydförändring mot allas lika rättigheter att socialisera dem in i ett praktiskt sammanhang. Han menar vidare att skolan har en roll som identitetsskapare. Skolan skall sträva efter att skapa den bästa skolmiljön för individernas utveckling. Skolan har en skyldighet att motverka främlingsfientlighet och utanförskap, då det är i skolan som socialisation, kunskapsförmedling och attitydpåverkan bäst nås där olikheter möts.⁹

Ask¹⁰ skriver i *Den mångkulturella skolan* att upp till fyrtio olika kulturer möts på en liten yta. Ask anser att den omarbetning av undervisning som läraren tvingas göra bidrar till ett närmare samarbete mellan lärare och elev. Dessa relationer underlättar arbetet på en mångkulturell skola. Relationen ställer också krav dels på lärare dels på de eleverna med annan bakgrund än svensk. Det är i interaktionen och samarbetet emellan lärare och elev som läraren bygger upp sina relationer mot en fungerande mångkulturell skola. Verksamheten har också många informella träffar mellan lärare och elever, som utvecklar och underlättar en mer personlig interaktion.¹¹

Globaliseringen är ett faktum i världen och utifrån detta perspektiv måste pedagoger sträva efter att *"alla barn kan klara sig i alla miljöer i hela världen"*, enligt Egholm¹². Om pedagogerna strävar efter denna vision kommer eleverna att *"utvecklas till fördomsfria och*

⁷ Fredriksson & Wahlström, 1997, s.37-38

⁸ Roth, 1998. *Den mångkulturella parken - om värdegemenskap i skola och samhälle*

⁹ Roth, 1998, s. 12-13

¹⁰ Ask, 1996, I den mångkulturella skolan, s.11-21, I Hultinger & Wallentin, (red) *Den mångkulturella skolan*

¹¹ Ask, 1996

¹² Egholm, 2007, *Min blå soffa – Om integration i skolan*

öppna individer” där tillåten avvikelse är målet i mötet med andra elevers kulturer och traditioner. Utifrån globaliseringens framfart måste den mångkulturella skolan och dess lärare på skolan alltid vara förberedd på att omarbета och vara flexibel i sin undervisning, av den orsaken att elevunderlaget har otillräckliga och olika förutsättningar, menar Egholm.¹³

Utifrån samhällets, vår tidigare skolgång och av den utbildning vi nu läser har vi påverkats vid möten med människor från olika kulturer och etniska bakgrunder. Dessa möten, samtal och diskussioner har gett oss många frågor kring olikheter, likheter, olika synsätt, andras synsätt och hur detta kommer att påverka, har påverkat oss till vår framtida yrkesroll som blivande pedagoger. Vi kommer i vår yrkesroll att arbeta efter alla människors lika rättigheter samt ha en vision kring hur man utifrån olikheter ska kunna bemästra och styrka deras olikheter till egna självständiga individer samt till individer som ska kunna utvecklas och leva i det svenska demokratiska samhället till att bli demokratiska medborgare. Samhället svänger sig med begrepp som invandrare, svensk, integration och segregation och tyvärr allt för ofta uttrycks begreppen från ett negativt uttryckssätt, exempelvis bostadsområden med stor invandrartäthet beskrivs i media som problemområden med oroligheter av våld och förtryck.

Hyltenstam¹⁴ har beskrivit den svenska skolan i en artikel, där han uttrycker att alla lärare i sin nuvarande eller framtida verksamhet kommer att möta individer med annan etnisk bakgrund än svensk. Ungefär 12 procent av eleverna med annat modersmål än svenska finns i den svenska grundskolan och dessa elever är ojämnt geografiskt fördelad över landet. ”*I vissa områden i storstadsregionerna kan alla elever i vissa klasser ha en sådan bakgrund, medan det i andra skolor endast finns enstaka elever som hör till kategorin*”.¹⁵ Därför är det av stor vikt att alla pedagoger kan hantera de avvikande förhållanden och göra sig medvetna om vad som krävs för att kunna säkerställa en likvärdig utbildning och undervisning i skolan för elever med annan bakgrund än svensk. Därför anser vi att det finns ett behov att undersöka detta forskningsämne då vi inte stött på några direkta studier i ämnet.

Därför vill vi i vår uppsats, utifrån skolans perspektiv, ge en bild av hur förhållningssättet till integration sker i, av oss utvalda, skolor. Vår utgångspunkt är två skolor vars undervisande pedagoger kan sägas vara varandras motsatser angående mångkulturalitet. Skolorna vi valde

¹³ Egholm, 2007 s. 122

¹⁴ Hyltenstam, 2003, *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*

¹⁵ Hyltenstam, 2003, s. 45

är båda kommunala men med olika perspektiv utifrån elevsammansättningen. Den ena skolan har 70 % elever med utländsk bakgrund och resterande med svensk bakgrund. Den andra har motsatta elevsammansättningen det vill säga få elever med utländsk bakgrund. Valet föll på dessa båda grundskolorna för att få en bredd i och samtidigt en lättare tolkning av resultatet.

Eftersom vi har ett mångkulturellt samhälle är det därför av vikt för oss pedagoger att veta, hitta och belysa vilka hinder och möjligheter som vi kan stöta på i vårt kommande yrke, eftersom skolan är ett viktigt instrument i samhällsutformningen. Detta speglar på många sätt verkligheten utifrån en miniatyrbild där läraren stöter på problem men också möjligheter, i vilket hon ska finna lösningar för att lösa problemen men även hitta sätt för ett utvecklande i positiv anda.

1.1 Syfte och Problemformulering

Syftet med detta examensarbete är att undersöka vad lärare på de besökta skolorna har för förhållningssätt till integration i skolan utifrån två perspektiv svenskhet kontra mångfald.

Frågeställningarna är följande:

Vad har de tillfrågade lärarna för åsikter och medvetenhet om elevens bakgrund?

Vad har de tillfrågade lärarna för åsikter och syn på integrering i skolan?

Vad anser de tillfrågade lärarna om mångfaldens integrering i skolan, bedöms den likvärdigt?

1.2 Dispositionsförklaring

Undersökningen består av sex kapitel. Kapitel ett inleds med samhället sett ur olika perspektiv samt den mångkulturella skolan där läsaren sedan leds vidare till rapportens syfte och frågeställningar och avslutas med hela uppsatsens dispositionsförklaring. Kapitel två beskriver de av oss valda centrala begreppen samt forskningsbakgrunden med genomgång av relevant litteratur. Här presenteras även FN:s barnkonvention, Skollagen samt styrdokument. I kapitel tre presenteras metoden, vilket redogör för metodvalet, avgränsning och beskrivning av undersökningsgruppen, förklaring av vilka teoretiska utgångspunkter som har inspirerat oss. Respondenternas presentation återfinns även här. Kapitel fyra redogör för resultatet av studien och innehåller även det analyserade materialet. I kapitel fem förs en diskussion mellan resultatet i relation till litteraturen. Här diskuteras även om huruvida syftet med rapporten är uppnådd. Kapitel sex utgörs av en referenslista.

2. Litteraturgenomgång

I det här kapitlet framläggs en presentation av relevant litteratur för vår undersökning samt en definitionsförklaring av några utvalda begrepp såsom integration, segregation, mångkulturell, interkulturalitet samt strukturell diskriminering, eftersom dessa anses kunna ha olika betydelser och tolkningar. De anses behöva förklaras för att minska oklarheter och missförstånd hos läsaren. Nedan redogörs även författarnas/forskarnas utgångspunkter sett ur ett skolperspektiv. Även användandet av litteratur som är regeringsbeställda så som Statens Offentliga Utredningar¹⁶ då dessa ger en viss tyngd åt undersökningen. I detta fall Runfors¹⁷, för att hon beskriver hur pedagogerna samspelade med eleverna på den besökande skolan.

FN:s barnkonvention, Skollagen, Lpo94 är prioriterade styrdokument och det centrala för vad en pedagog skall förhålla sig till i skapandet av undervisning och i skolan som helhet. Därför anser vi att en undersökning med denna inriktning har betydelse för läraryrket. Styrdokumenterna tar upp frågor kring diskriminering, mångfald och integration/segregation i skolan. Detta ställer krav på den enskilda skolan och den enskilda läraren att aktivt arbeta med dess frågor.

2.1 Begreppsdefinition utifrån forskningsämnet

2.1.1 Integration

Definition på begreppet integration definieras på olika sätt. Enligt den tidigare socialdemokratiska regeringen innebar integration att olika små enheter sammanfogas till en större helhet och denna större enhet får inte bidra till att det görs avkall på den egna kulturella respektive etniska bakgrunden. Möte mellan olika individer innebär dock en form av anpassning.¹⁸

Elmeroth¹⁹ definierar begreppet enligt följande:

*Integration innebär att majoritetskulturens sociala organisation övertas av minoritetsgruppen. Invandrargruppens mönster vad gäller familjeliv, rekreation, religion, uppfostran o.s.v. byts ut mot det nya landets mönster.*²⁰

En annan definition från samma författare lyder ”*Invandraren kombinerar element från den gamla kulturen med element från den nya och skapar härigenom en tredje kultur*”. På så sätt

¹⁶ Förkortas SOU i fortsättningen.

¹⁷ Runfors, 2004:33 *När blir man svensk? – om hur skilda möjligheter skapas i skolvardagens samspel*

¹⁸ Proposition 1997/98:16

¹⁹ Elmeroth, 1997, *Alla lika – alla olika. Skolsituationen för elever med båda föräldrarna födda utomlands*

²⁰ Elmeroth, 1997, s. 62

innebär det att en tredje kultur är en blandning av de båda andra vilka medför ökad tolerans bland individer i ett mångkulturellt samhälle.²¹

Enligt Boverket²² innebär begreppet, det förlopp rörande individers eller gruppers samhörighet till samhället. Det är ett förhållande mellan helheten och dess delar och där integrationen uppstår när delarna är i relation till helheten, samhället.

Runfors²³ påvisar ytterligare att skolorna arbetar utifrån en vision, att integrera "invandrarbarnen". Visionen uttrycker att integration av barnen med utländsk bakgrund ska ske utifrån *blandning* och *utjämning*. Blandningen är en vision för att skapa mötesplatser mellan varierande kategorier och utjämningen är en vision för att minska skillnader och avstånd mellan människor och de enskilda individerna. Vidare har Runfors tagit fasta på ett sätt som skolorna utarbetade utifrån *utjämningsvisionen*. Denna utjämning är mellan "invandrarbarn" i förhållande till de "svenska barnen". Pedagogerna på skolan hade ett engagemang och en ambition om att barnen i klassen skulle ta del av varandras ryggsäckar, som innehåller kunskaper, förmågor och erfarenheter, det vill säga lära av varandras erfarenheter. Detta för att rusta barnen inför fortsatta studier och framtid, där eventuella frågor och oklarheter inom ämnet integration kan dyka upp. Lärarna kämpade för och hade en vision om att ge "invandrarbarnen" samma chanser som de "svenska barnen" inför det rådande samhället inklusive övriga omvärlden. Runfors framhåller att lärare på mångkulturella skolor innehar ett stort engagemang för eleverna. Engagemanget från lärarna visade sig inte bara som en yrkesuppgift utan de såg det också som ett kall, viljan att integrera och hjälpa de barn som kallades "invandrarbarn". Runfors skriver att pedagogerna var "sociala eldsjälar" och arbetade starkt för "barnens skull".²⁴

Detta instämmer Bunar²⁵ i, då hans studie också påvisade lärarnas engagemang för elever med utländsk bakgrund. En pedagog i studien uttrycker det: "Det här är inget jobb, det är ett sätt att leva... De behöver oss så gränslöst mycket." Lärarna tar sig en extra roll som "surrogatförälder" till och för eleverna. Bunars studie påvisade också ett resultat av oavsiktlig diskriminering och underordning av invandrarbarnen trots lärarnas bevisade

²¹ Elmeroth, 1997

²² Boverket, 2004, *Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer*

²³ Runfors, 2004

²⁴ Runfors, 2004, s. 44

²⁵ Bunar, 2001, *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*, s. 124

engagemang, Vilket kan förklaras utifrån av att skolan präglas av en kontraproduktion, där avsikten är att verka för en integration men utfallet blir dess motsats.

Vidare beskriver Runfors att pedagogernas verksamhet blev till ett ”gigantiskt kompensationsprojekt”, viljan att hjälpa eleverna. Hon menar att trots denna vilja att integrera och göra barnen jämlika utifrån den utjämningsvision mellan ”invandrarbarn” och de ”svenska barnen” blev utgången felaktiga och defekta, då ”invandrarbarnen” integrerades mot jämlikhet i förhållande till ”det svenska”. Integrationen utgick inte ifrån interaktion utan från den svenska föreställningen. När pedagogerna valde att kommunicera och använda sig av begreppen ”invandrarbarn” och ”svenska barn” i skolan framstår det motsägelsefullt i kämpandet för en utjämning, då lärarna själva inte förstod statuskillanden emellan de båda begreppen när de uttrycktes fritt på skolan och i undervisningen. Detta innebär att barnen blev definierade till någon som inte passade in. Runfors poängterar också att svenskheten genomgått en homogenisering, med den urbana medelklassen som mall, vilket kan förtydligas utifrån att landet Sverige har förändrats mot ett enhetligt och ett mer lika tillstånd.²⁶

Wellros²⁷ skriver i *Språk, kultur och social identitet* om integrationsprocessen, eller integrering som det också kan definieras utifrån. Wellros skriver att en lyckad socialisation skapar samhörighet på gruppnivå. För att uppnå denna lycka av socialisation är målet mot en internalisering. En internalisering är de värderingar och normer som finns i samhället och som efter en tid blir det individens egna, menar Wellros. Dessa moraluppfattningar blir assimilerade till individens personlighet. Individen själv märker inte när denna process präglar och påverkar henne i en riktning utan uppfattar själv denna syn om världen som den enda rätta och självklara.

2.1.2 Segregation

Segregation innebär en form av åtskillnad från helheten, är motsats till integration och handlar oftast om boendesegregation men handlar även om en segregerad skola. Det är på så sätt av största vikt att den enskilde eleven och dess föräldrar i största mån väljer den skola som kan tillgodose deras önsknings. Om inte bidrar det till att eleven kommer till den skolan där elevens upptagningsområde är och detta kan få till följd av olika sociala konsekvenser för eleven och familjen såsom avsaknad av integration mellan de olika befolkningsgrupperna.²⁸

²⁶ Runfors, 2004, s. 42

²⁷ Wellros, 1998, *Språk, kultur och social identitet*

²⁸ Boverket, 2004

Denna segregation återspeglas även i skolan. Skollagen²⁹ menar att enskild elev och dennes föräldrar har sin egen fulla rätta att välja skola:

Vid fördelningen av elever på olika skolor skall kommunen beakta vårdnadshavares önskemål om att deras barn skall tas emot vid en viss skola så långt det är möjligt utan att andra elevers berättigade krav på placering i en skola nära hemmet åsidosätts eller att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.³⁰

Vare sig segregation eller assimilation är eftersträvansvärda tillstånd menar Parszyk.³¹ Hon menar att om lärarna förhåller sig till en ömsesidighet och ett öppet förhållningssätt mellan elever med olika bakgrund och kultur kommer integrationsprocessen och olika kulturers värden accepteras.

Segregation i vetenskaplig betydelse uppstår när sociala och geografiska skillnader uppkommer samtidigt. Först när olika grupper lever i avgränsade geografiska områden anses staden vara segregerad.³²

Segregering kan belysas utifrån Alfakirs³³ undersökning som genomfördes i förorten Rinkeby i Stockholms kommun. Där en av de intervjuade eleverna med annan bakgrund än svensk som inte bott eller vistats på något annat ställe än hemorten Rinkeby, ställde en motfråga till författaren som löd: *"Varför finns det inte så många svenskar i Sverige"?*³⁴ Alfakir som även kallar sig mångfaldspedagog menar på att denna ställda fråga utgör ett tydligt exempel på en fullständig segregation. Ett annat exempel från en elev i Rinkeby som Alfakir påvisade i sin undersökning var ett exempel på hur eleven upplever ett missnöje från medias sätt att hantera och belysa människorna som samhället valt att kategorisera som invandrare. Eleven uttryckte att:

Tidningarna ger en negativ bild av invandrare. Och de flesta invandrarfamiljer har ingen kontakt med svenska familjer heller, så all kontakt sker genom massmedia. Jag känner mig förödmjukad när jag läser om invandrarna, flyktningbarnen och problem. Problem! Jag tar det personligt, är det så här svenskarna ser på mig? Jag kan ana vad folk tror om oss invandrantjejer. Men vi är inte en enda grupp som är likadana! Samhället betraktar mig som "invandrare", OK, då måste jag själv betrakta mig så. Om jag går omkring och skriker: Jag är svensk! Jag är svensk! Vad skulle det ha för betydelse? Ingen.³⁵

²⁹ Utbildningsdepartementet, Skollagen

³⁰ Utbildningsdepartementet, Skollagen. 4 kap, 6§

³¹ Parszyk. 1999, *En skola för andra minoritetslevers upplevelser av arbets- och livsvillkor i grundskolan*

³² Stigendal, 1999, *Sociala värden i olika sociala världar*

³³ Alfakir, 2004, *Skapa dialog med föräldrarna – integration i praktiken*

³⁴ Alfakir, 2004, s. 19

³⁵ Alfakir, 2004, s. 16

2.1.3 Mångkulturell

Mångkulturell kan definieras på flera olika sätt. Mångkulturalitet och det mångkulturella samhället är en plats där flera olika kulturer/nationaliteter lever sida vid sida. En tolkning kan därför vara att Sverige blivit mer mångkulturellt och det syftar på att samhället idag innehåller individer från olika kulturer och religioner vilket är ett resultat av invandringen som skett. En annan definition kan vara mångkulturalitet som en plats där individer från flera olika kulturer lever, men de har inte samma nationalitet utan kultur är något som sträcker sig utöver nationalitetsgränserna såsom till exempel kön, ålder, klass och region.³⁶

Begreppet innebär även ett möte mellan olika kulturella och etiska grupper men enbart när det sätts i en kontext, exempelvis det rådande svenska samhället. Ljungberg menar att begreppet mångkultur kan uppfattas hotfullt vilket gör att användningen av begreppet mångfald istället används. Detta görs för att kopplingen orden emellan inte ska förknippas med varandra och få en negativ klang.³⁷

Parszyk³⁸ har gjort en studie på den svenska, ”mångkulturella” grundskolan utifrån minoritetslevers upplevelser av just sina arbets- och livsvillkor. Forskaren ger en redogörelse för minoritetslevers skildringar angående hur deras klasskamrater och lärare uttrycker en nonchalans inför elevernas kulturella historia. De yngre eleverna ger inget direkt uttryck för ämnet men däremot uttrycker de äldre högstadieläverna hur lärare på skolan inte ger de elever med utländsk bakgrund samma utrymme och tid i klassrummet som de anser de elever med svensk historia ges. Minoritetsleverna ger också uttryck för att de känner sig vara i vägen och inte vågar ställa frågor under lektionstid, vilket lärarna inte reflekterar över. Eleverna menar också att detta ger sig uttryck i betygen då de eleverna med svensk bakgrund orättvist får bättre betyg. Elever upplever lärarna vara emot invandrare och speciellt människor med muslimsk bakgrund. Eleverna berättar även att rasism och våld förekommer men att det som fruktas mest är den osynliga rasismen, den rasism som uttrycks bakom stängda dörrar och bakom elevernas rygg. Minoritetsleverna är också rädda för att rättssystemet i samhället, där ibland polis, uppfattar alla invandrare som brottslingar och att ”*alla blonda får jobb*”.

³⁶ Roth, 1998

³⁷ Ljungberg, 2005, *Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox?*

³⁸ Parszyk, 1999, s. 183

Den enskilda människan formas utefter andra människors erkännande, men om elever med utländsk härkomst upplever att deras unika värden inte accepteras kommer deras etnicitet att underordnas. Samhället kommer då att betrakta människorna med utländsk bakgrund som en homogen grupp där gemenskapen för gruppen utgår ifrån begreppen ”*invandrare*” och människor med annan bakgrund än svensk. Visar pedagogerna inte respekt för elevers olikheter och bakgrund i klassrummet kommer de individerna att få en negativ självbild och gradvis godta omvärldens felaktiga föreställningar. De får även en permanent lärdom om att inte duga till eller vara tillfredställande för samhället.³⁹

Bunar⁴⁰ pekar på samhällets positiva bild av begreppet kulturell mångfald i skolans värld och framför allt utifrån närmiljön vilket kan få negativa följder såsom en stigmatiserande mångkultur. På grund av denna stigmatiserande mångkultur väljer skolor idag att inte använda sig av begrepp som mångkulturalism och mångkultur dels för rädslan att området betraktas som ”*invandrartät*” men också för att undvika en negativ koppling till begreppen. Exempelvis använder Bredbyskolan i Rinkeby i stället begreppet ”*interkulturellt synsätt*” som kan anses mer begreppsneutralt i sin framställning.

Bunar⁴¹ refererar till Roosen som gjort studier på skolor i Belgien. Roosen konstaterar att skolor i förmögna områden väljer att utesluta elever med öst- eller utomeuropeisk bakgrund då dessa elever antas ge skolan ett sämre anseende. Det finns ett fåtal elever med invandrarbakgrund som fått tillåtelse att studera i skolorna men dessa elever har ett starkt tryck och eller snarare ett tvång på sig att assimileras till majoritetskulturen. I Belgiens skolor med högre andel elever med invandrarbakgrund är kravet på att assimileras inte lika strängt utan eleverna kan lättare bevara sina enskilda kulturer, däremot får skolorna kämpa emot dess dåliga rykte. Effekten blir att de välbärgade skolorna återger ett samhälle utifrån folkmajoritetens dominans med sin status i behåll, vilket uppfattas som något bra och positivt och de mångkulturella skolorna uppfattas som något mindre bra. Det samhälle som skapas och återskapas är monokulturellt och skiktindelad och ingalunda mångkulturellt. Det svenska samhället kan också betraktas som monokulturell påpekar Bunar. Dagens svenska skola består av många elever med annan bakgrund än svensk men de mångkulturella skolorna innehar ingen egen generell mall för vad skolorna skall innehålla eller förmedla. Undervisningen ur

³⁹ Parszyk, 1999

⁴⁰ Bunar, 2001, s. 113

⁴¹ Bunar, 2001

ett mångkulturellt perspektiv ses som ett sätt att hjälpa invandrareleverna med eventuella svårigheter.

2.1.4 Interkulturalitet

Begreppet mångkulturell innebär ett tillstånd och begreppet interkulturalitet ger uttryck för en förflyttning. Interkulturalitet betecknar kommunikation mellan individer från olika kulturer. Redan på 1980-talet introducerades begreppet interkulturalitet och några år senare hade *interkulturell undervisning* blivit ett officiellt begrepp för att efterhand bli mer och mer bruklig inom pedagogiken. Denna pedagogik inbegriper interkulturellt lärande och kommunikation såväl som mångkulturell utbildning och skolutveckling.⁴²

När denna form av pedagogik benämns och används handlar det om att bryta mönster samt tänka i motsatspar såsom rätt – fel. Det innebär även att få insikt om andra individer samt den verklighet samhället omges av. Den mångkulturella lärandemiljön bör inriktas mot homogeniteten för att främja både social interaktion och interkulturell kommunikation. Sålunda kan upptäckt göras att individer samtidigt anses både vara lika och olika där även möjlighet ges att urskilja varandra utifrån jämbördighet samtidigt som de är annorlunda varandra.⁴³

Lorentz & Bergstedt⁴⁴ för också en diskussion kring begreppet *mångkulturell* och avskiljer detta från *interkulturell*. Forskarna har tillsammans framlagt en gemensam begreppsapparat, de menar att mångkulturell begreppet är en situation eller ett tillstånd. Det exempelfieras utifrån, att kan en skola och ett samhälle båda ses som mångkulturella då de båda institutionerna innehåller individer med olika etnicitet och kulturell bakgrund. Begreppet interkulturell uppfattas mer som en handling, en förflyttning och rörelse emellan individer, vilket kan tolkas som att en *interkulturell* undervisning kan vara ett svar på en *mångkulturell* situation i en skola. Interkulturellt lärande gäller uppkomst av ett gemensamt språk såväl som en social samhörighet.

Det som framförallt kännetecknar interkulturellt lärande är att interaktionen och kommunikationen mellan olika individer med skild etnisk eller kulturell bakgrund kan påverka lärandets villkor och kunskapens innehåll i lärandesituationen.⁴⁵

⁴² Lorentz & Bergstedt, red. 2006, *Interkulturella perspektiv – Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*, s. 16

⁴³ Lorentz & Bergstedt, red. 2006

⁴⁴ Lorentz & Bergstedt, red. 2006

⁴⁵ Lorentz & Bergstedt, red. 2006, s. 29

Detta innebär att interkulturellt lärande präglar hela lärandesituationen oavsett nivå. Utgångspunkten är att frambringa såväl social som interkulturell kompetens utifrån att mångfalden bekräftas likväl som likheten avfärdas. För att uppnå bästa möjliga förutsättning för skolan utifrån det interkulturella bör utvecklingen vara sådan att det gynnar alla berörda.

2.2 Skolan i det mångkulturella perspektivet

2.2.1 Skolan som förenklad bild av samhället

En av samhällets viktigaste institutioner är skolan, som inte bara är en spegelbild utan också en reproduktion av det rådande samhället. Runfors⁴⁶ menar att i grundskolan visas och överförs de beteendemönster, värden och normer som det rådande samhället innehar. I institutionen skolan konkretiseras frågor om och kring hur detta samhälle bör se ut, vad som är önskvärt och - eller icke önskvärt.

Bunar⁴⁷ anser att i skolan ges det utrymme för politiska visioner och reformer för att visa på alla elevers lika villkor, men skolan ger också en bild av och plats för maktkamp mellan olika intressen och grupper. Alltså skolan är en institution för samhällets fortlevnad, där inte bara kunskapsöverföring är given utan också en plats för fostran och socialisation till nya samhällsmedborgare.

Bunar⁴⁸ poängterar vidare på att de klyftor och grupper inom klass- etnicitet och könsgänser som finns i samhället återges och visas i skolans värld. Barn från de olika grupperna möts i samma skola men presenteras och bemöts olika beroende dels på skolans uppmanande och förväntningar och dels ifrån stöd hemifrån. De flesta barnen/eleverna går i den skola som ligger geografiskt närmast hemmet, vilket speglar dels den lokala skolan men också närmiljön. Bunar menar att om ett område tolkas som segregerat, uppfattas och kategoriseras skolan där likaså.

Ett skapande av kulturalism behövs i samhället för att möjliggöra ett ständigt kulturutbyte. Samhället borde gynnas av en öppen och offentlig dialog där olikheterna bryts och möts emot varandra som i sin tur skapar ett utvecklande och en ökad ömsidig förståelse för olikheternas traditioner, historia och tankevärld.⁴⁹

⁴⁶ Runfors, 2004:33

⁴⁷ Bunar, 2001

⁴⁸ Bunar, 2001

⁴⁹ Roth, 1998

2.2.2 Mångkulturell skola

Skolan förknippas utifrån en speciell attitydpåverkan, kunskapsförmedling, socialisation, och identitetsskapande, vilket ger skolan en plats i den mångkulturella debatten. Hur motiverar skolan det centrala för utbildningen i motstridiga normsystem och i arenor där värderingskonflikter gör sig till känna på ett särskilt sätt. När samhället utvecklas mot en mer religiös och etnisk utgångspunkt utmanas majoritetskulturens värderingar och uppfattningar, likaså i skolans värld.⁵⁰

Fredriksson & Wallström⁵¹, belyser att om samhället inte ger förståelse för socialt och etniskt ursprung finns det risk för att invandrarna kategoriseras som andra klassens medborgare, alltså en klass utanför majoriteten. För att motverka detta skriver författarna att skolan har en bidragande faktor där skolan bör ta sitt ansvar och ställa upp i två uppgifter: *"1) att motverka rasism, främlingsfientlighet och intolerans. 2) att ge alla elever möjlighet till att få en god utbildning"*.⁵² Detta ska skolan medverka till, oavsett vilken kulturell, social, språklig och eller ekonomisk bakgrund eleven har.

Trots att författarna menar att skolan ska ta sitt ansvar, menar de vidare att skolan ensam inte kan lösa detta utan samhället måste ställa upp med sociala lösningar och i gemenskapen ska de två uppgifterna enligt författarna kunna lösas. Men för att nå dit måste den mångkulturella skolan motverka särskiljandet mellan elever med utländsk bakgrund och eleverna med svensk bakgrund utifrån kategoriseringsperspektivet *"VI och Dom"*. En lyckad integrering skapar tolerans, kultur samförstånd och respekt gentemot olikheterna. I dagens samhälle är bostadssegregationen en paradox mot detta ideal.⁵³

Bunar anser att i det mångkulturella samhället ses den mångkulturella skola som en utbildning som endast handlar om invandrarna, dess barn och förorten och på samma sätt handlar integrationen också bara om dessa individer. Fokuset på den mångkulturella skolan borde istället ligga på ett framåtsträvande och en utformning mot en allt mer globaliserad värld med olikheter. Diskussionen angående den mångkulturella utbildningen har stannat av på grund av

⁵⁰ Roth, 1998, s. 13

⁵¹ Fredriksson & Wallström 1997

⁵² Fredriksson & Wallström 1997, s. 52s

⁵³ Fredriksson & Wallström, 1997

officiella visioner och mål och den vardagliga aktiviteten på skolorna. Förklaringen till detta kan ses som "misslyckat" och "dödfött" genom att diskussionen har avstannat.⁵⁴

Begreppen mångkulturalism och mångkulturell skola har skapat en begreppsförvirring vilket medfört att begreppen blivit näst intill omöjliga att definiera påpekar Bunar. Generellt utifrån allmänhetens perspektiv ses begreppet mångkulturalism som något positivt, vilket kan ses som en kvalifikation och en lösning för skolor i mer utsatta områden i dagens internationaliserade värld. I verkligheten och i praktiken visas en annan bild, begreppen anses vara mödosamma och tidskrävande för hanteringen av lärarna i skolan då begreppen i skolan har mer en motsatt effekt än den positiva generella uppfattningen. Bilden i skolan ses som negativt om en skola rymmer "många invandrare" och ett uttalande eller diskussion av begreppen kan skapa grund för rasism och främlingsfientlighet, menar Bunar.⁵⁵

Skolledaren för en av Danmarks mångkulturella skolor menar att en dialog om en gemensam värdegrund först måste frambringas innan ett förenande ska kunna ske mellan människor med olika etnicitet. Rektorn skriver i sin bok *Min Blå soffa* att: "God integration kräver dialog. Vi ska samtala med varandra, inte bli likadana, utan lära känna varandra och lära av varandra."⁵⁶ Medvetenheten om likheter samt olikheter synliggör för individer olika sätt att uppfatta meningen med livet samt även att lärande bör ses utifrån åtskilliga synsätt vad gäller kunskap men även didaktik. Detta innebär även att lärande bör ha elevernas och lärarnas erfarenheter samt förståelse som utgångspunkt.

2.3 Normer av svenskhet

Runfors⁵⁷ har vid flera studier riktat koncentrationen mot den kategori som i samhället benämns och anses tillhöra "invandrare". I hennes forskningsrapport *När blir man svensk?*, beskriver hon hur undervisningen i de mångkulturella skolorna bedrivs. Hon menar att lärarna på skolorna utgår ifrån normen "det svenska" precis som att det är en oemotsäglich referensram i undervisningen. För att exempelfiera, summerade ofta pedagogerna kunskaper i svenska som goda om eleven hade goda kunskaper i det svenska språket, alltså graden av "svensk kulturell kompetens" som utgångspunkt. Lärarna gjorde en jämförelse på kunskapsnivån i det svenska språket och kunskapen kring den svenska kulturen, denna

⁵⁴ Bunar, 2001, s. 251

⁵⁵ Bunar, 2001, s. 249

⁵⁶ Egholm, 2007, s. 7

⁵⁷ Runfors, 2004:33

koppling gjordes utifrån om eleverna talade **lika** och **tänkte lika**. Alltså ju mer avvikandet det svenska språket var och dessutom om det fanns en brytning när språket talades var en indikator på bristande kulturkompetens. Forskaren menade att denna koppling var outtalad och avspeglade sig ofrivilligt i mötet med eleverna. Lärarna innehade även andra synvinklar av den svenska kulturen som de ansåg vara av stor vikt för undervisningen.⁵⁸

Kernell⁵⁹ undervisar blivande och yrkesverksamma lärare och har skrivit en bok med titeln *Att finna balans*. I boken skriver han om komplexiteten i läraryrket när det handlar om interkulturella skillnader. Han poängterar att det som kan verka naturligt och självklart i en kultur kan vara något ovanligt och annorlunda i en annan. Detta visar sig väldigt påtagligt i mötet emellan människor, då den enskilda individen först utgår ifrån sin egen karaktär och upptäcker först efter en tid andras karaktärer och olikheter. Enligt Kernell handlar den professionella lärarkompetensen om att ta andras perspektiv.

Alfakir⁶⁰ vidhåller också att alla människor tillsammans måste lyssna och öppna upp sig för varandra. Om människor inte vågar ta varandras perspektiv och intressera sig för den andres livssituation, kommer missuppfattningar att uppstå och skapa framtida motsättningar. Om majoritetssamhället får reda på och tar reda på hur "de andra" upplever sin existens i Sverige kan tolkningar och förståelse för den andras olikheter och beteende lättare accepteras. Likaså inom skolvärlden, om elever och lärare inte försöker se saker ur varandras perspektiv kan det leda till oönskade friktioner och konflikter i integrationsarbetet.

Ljungberg⁶¹ menar att "Svenskhet" är ett begrepp vilket associeras med normer, traditioner, vanor, som finns i det svenska samhälle och som oftast tas för givet och därmed inte heller ifrågasätts. För att beskriva det som är svenskt behövs det en motpol det vill säga att något som anses vara olikt det svenska. Ljungberg menar att det finns risker när individ och kollektiv blandas vilket innebär att identiteten hos en individ blir stereotyp för att passa in i kategorin som kollektivet utgör.

Den homogena gruppen invandrare utformas utan hänsyn till de kulturella skillnader som finns inom gruppen. Fokus läggs på vad invandrarbarnen saknar, inte vad de har samt en

⁵⁸ Runfors, 2004:33

⁵⁹ Kernell, 2002, *Att finna balans*

⁶⁰ Alfakir, 2004

⁶¹ Ljungberg, 2005

jämförelse görs med de svenska barn de beblandas med. Gruppen invandrare blir därför en grupp med en tillskriven negation, de är alltså ”inte” svenskar. Det måste ske en blandning med de svenska barnen för att invandrabarnen ska kunna få ta del av det som betraktas som svenskt. Ett exempel kan vara att förortens invandrabarn åker på resor till vänklasser i det ”riktiga Sverige”.⁶²

Stier⁶³ menar att svenskar är något vi blir genom socialisering och avsikten blir då att barnen fogas in i de normer och förväntningar som det rådande samhället har. En förutsättning för att bli accepterad som svensk innebär att individen i fråga på alla plan också försöker vara svensk och om försöket misslyckas, dvs. inte syns tydligt utåt godtas det inte. Svenskar framhåller gärna sin grupptillhörighet som svensk i förhållande till en invandrare eller person med utländsk härkomst, men sedan i förhållande till en annan svensk poängteras istället individualiteten.

2.4 Motsättning i integrationsarbetet

Strukturell diskriminering⁶⁴ förklaras utifrån den samhällsstruktur som innehar olika beteenden och förhållningssätt, vilket försvårar processen för de människor med annan kultur och eller religion att tillgå samma rättigheter och möjligheter som majoriteten av befolkningen förfogar över vilket leder fram till den segregationsdefinition som Stigendals⁶⁵ formulerar. Den definition i vilket han förklarar och publicerar i *Sociala värden i olika sociala världar*, att segregation uppstår först när sociala och geografiska olikheter möts:

Det är först när den sociala skiktningen även kommer till uttryck geografiskt som vi kan tala om segregation. En stad kan sägas vara segregerad när socialt avgränsande grupper lever sina liv i geografiskt avgränsande områden.⁶⁶

Stigendal⁶⁷ menar att strukturell diskriminering kan uppfattas utifrån olika mönster, antingen ske dold eller synlig men diskrimineringen kan också äga rum oavsiktligt eller avsiktligt.

Runfors⁶⁸ konstaterar i sin undersökning att trots integrationsbegreppet har studerats och vikten av integration uttalats i samhället har skillnaden mellan att bli definierad invandare eller svensk förstärkts och bekräftats. Runfors menar också att den offentliga debatten oftast

⁶² jfr Runfors, 2003, *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar. En studie av hur invandrarskap formas i skolan*

⁶³ Stier, 2004, *Kulturmöten: en introduktion till interkulturella studier*

⁶⁴ Förklaring enligt SOU 2005:56, *Det blågula glashuset – strukturell diskriminering i Sverige*, s. 71

⁶⁵ Stigendal, 1999

⁶⁶ Stigendal, 1999, s. 28.

⁶⁷ Stigendal, 1999

⁶⁸ Runfors, 2004:33

kopplas samman med hierarkin mellan kategorierna invandrare och svensk som en avsiktlig diskriminering och uppsåt. Detta menar Runfors vara en felbedömning då en diskriminering eller underordning av kategorin invandrare kan vara oavsiktlig på grund av generella ambitioner att inkludera. Vilket istället handlar om en strukturell diskriminering. Runfors⁶⁹ menar att dessa motsättningar i integrationsarbetet kan bistå med att de goda avsikterna resulterar i sin motsats.

Runfors⁷⁰ hävdar att de genuina plikt känslorna från pedagogerna att inkludera kan i slutändan, oväntat nog, resultera i oavsiktlig särbehandling och underordning, vilket kan betecknas för strukturell diskriminering. Genom att lärarna bortse från en elevs egen kultur och identitet kan det ofrivilligt skapa föreställningar och åsikter hos den elev vars ursprung inte tillhör den generella, vilket då kan frambringa osämja. Pedagogerna har goda intentioner med undervisningen och att den strukturella diskrimineringen oftast sker i den vänligheten att hjälpa eleverna till fortsatta studier.

2.5 Kategorisering utifrån likhet - olikhet

Samhället och omgivningen är indelad i och speglas av olika kategorier för att kunna organisera och hantera den sociala omgivningen och sortera det avvikande. Dessa kategorier formar också människan i ett sätt att tänka och betrakta omvärlden, den sociala kategoriseringen skapar ett sätt att tänka kring likhet och olikhet, kring avvikelser och normalitet. Upprättandet av kategorier skapar gränser i en hieratisk ordning i vilket människan lägger någon form av värde. Ett exempel är motsatsparet *invandrare* – *svensk*. Det vanliga står inte bara i motsättning till det ovanliga, utan det innehåller också motsatsparet *eftersträvat* – *icke eftersträvat*. Runfors beskriver hur pedagoger under hennes fältarbete i olika Stockholmsförorter väljer att kategorisera barnen utifrån begreppen ”*svenska barn*” och ”*invandrarbarn*”. Gruppen ”*invandrarbarn*” består av de barn som inte kategoriserades som svenska. Pedagogerna på skolan kategoriserade eleverna utefter vad som förenade dem, nämligen en avsaknad av erfarenheter och kompetenser som definieras som svenskhet i stället för att kategorisera barnen utefter deras olikheter i bakgrund och erfarenhet.⁷¹

⁶⁹ Runfors, 2004:33

⁷⁰ Runfors, 2004:33

⁷¹ Runfors, 2003

Stigendal⁷² beskriver termerna *utanförskap* och *innanförskap*. I termen *innanförskap* menar Stigendal att människan ingår i något slags socialt sammanhang där tydliga gränser markeras men enligt honom är *utanförskap* ett befinnande utanför dessa markerade gränser. Vidare ställer han sig kritisk till skolans styrdokument där han pekar på brister i läroplanen vilken tar ”*samhällets harmoni*” för given. Han menar att skolan är en återspeglning av samhället men det uttrycks inget i läroplanen om de konflikter och/eller motsättningar som i stort präglar dagens samhälle och då självklart även dagens skola. Stigendal menar vidare att läroplanen brister i att förmedla den kunskap om att alla individer inte har samma förutsättningar i att aktivt delta i ett samhällsliv, som exempelvis klass, kön och kulturellt ursprung, vilket kan ha betydande roll för hur ett kommande samhällsintressen kommer att bli. Stigendal uttrycker att om skolan fortsätter att ta samhället för givet kommer skolan att tappa sin trovärdighet och relevans för fortsatta studier, särskilt för de elever som växer eller befinner sig i det utanförskapspräglade området. Stigendal har en förståelse för att det rådande samhället med dess ständiga förändringar gör det problematiskt för skolan att hänga med och utvecklas utefter den rådande samhällsförändringen.

2.6 Barnkonventionen

Sverige var bland de första länderna till att ratificera konventionen om barns rättigheter, vilket alla pedagoger manas att följa och förhålla sig till. I Barnkonventionens andra kapitel kan det utläsas att konventionsstaterna (de som ratificerat konventionen) skall utfärda samma rättigheter till alla barn ”*oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung*”.⁷³ Konventionsstaterna åläggs också att skydda barnet mot alla former av diskriminering som kan uppkomma samt uttryckta åsikter i och bland familjen och dess medlemmar.

I 29:e kapitlet står det att konventionsstaterna gjort en överenskommelse angående barns utbildning. Den överenskommelsens syfte handlar om utbildningen där barn ska utveckla en respekt för de mänskliga rättigheterna. Det syftar också till att utbildningen ska inneha ett förhållningssätt som utvecklar en respekt för barnet och dess vårdnadshavares egna kulturella identitet, språk och värden och en respekt emot såväl vistelselandet som ursprungslandet. Barnkonventionen beskriver också betydelsen av och menar om utbildningen tar sitt ansvar att

⁷² Stigendal, 2004, *Framgångsalternativ – Mötet i skolan mellan utanförskap och innanförskap*

⁷³ Unicef, 2008, *Barnkonventionen i sin helhet*, 1989 Del 1, Artikel 2

”förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i en anda av förståelse, fred, tolerans, jämlikhet mellan könen och vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör urbefolkningar”, kan ett framåtskridande av en förståelse av olika kulturer eventuellt bli verklighet.⁷⁴

2.7 Skollagen

Skollagen är en lag för att alla barn och ungdomar oberoende av sociala och eller ekonomiska förhållanden eller geografisk hemvist har tillträde till utbildning i det allmänna skolväsendet.⁷⁵ Utbildningen som ges i det rådande samhället skall vara enhetligt oavsett var i landet skolan organiseras, exempelvis ska ett barn kunna flytta runt i Sverige men ändå få en likvärdig utbildning var han eller hon än befinner sig. Utbildningen är också en hjälp till att främja eleverna till nya ansvarsfulla samhällsmedborgare, där grundläggande demokratiska värden bör prägla verksamheten. Alla som utför ett arbete inom skolan, skall aktivt motverka alla former av kränkande behandling, exempelvis främlingsfientlighet och rasism.⁷⁶

Skolan är en viktig institution för pedagoger och eleverna vilket knappast går att förneka. Vi anser det därför vara av vikt att få veta om skolorna som vi undersöker förhåller sig till pedagogens centrala verktyg. Detta hoppas vi framkommer under intervjuerna. Om inte direkt ur svaren utan att det möjligtvis går att avläsa mellan raderna.

2.8 Lpo94

Skolan är en institution som ska främja förståelsen för andra människor och förmåga till inlevelse. I skolans verksamhet ska ingen utsättas för mobbning. Benägenheter till provokationer skall aktivt motarbetas. Kunskap, öppen diskussion och direkta insatser måste till för att bemöta fördomsfullhet och främlingsfientlighet i skolan. Rörligheten över nationsgränser ökar och ställer krav på människors förmåga att leva med och inse de värden i den kulturella mångfald som i Sverige ökar. Identiteten blir trygg om den ingår i och kan utveckla det gemensamma kulturarvet tillsammans med förmågan till förståelsen för andras värderingar och villkor. Skolan har en viktig uppgift och ett ansvar att stärka denna förmåga till förståelse för alla som vistas och arbetar där.⁷⁷

⁷⁴ Unicef, 2008, Del 1 Artikel 29

⁷⁵ Utbildningsdepartementet, 1985, Skollagen

⁷⁶ Utbildningsdepartementet, 1985, Skollagen

⁷⁷ Lpo94, s. 5-6

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet 1994, Lpo94, rubricerar mål och ger riktlinjer för hur skolverksamheten skall organiseras och hur dessa mål skall verkliggöras. Läroplaner och kursplaner är ett av lärarnas viktigaste pedagogiska redskap att förhålla sig till, då de fastställer de värden som ska ligga till grund för det arbete som äger rum i skolan. I enlighet med Lpo94 har skolan en viktig uppgift i förmedlandet av och till eleverna frambringa de elementära värden som vårt samhälle vilar på.

Skolan skall enligt Lpo94 ansvara för att eleverna utvecklar kunskap om och förstärker sin förmåga till att arbete utifrån demokratiska samhällsformer. Skolan ska också förmedla, befästa och personifiera vissa värden så som alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män, individens frihet och integritet samt solidaritet med svaga och utsatta grupper i det egna rådande samhället och ur internationellt perspektiv.

Det internationella perspektivet kräver att elever utifrån sin egen verklighetsbild ska kunna sätta sig in i och förbereda sig för ett mer globalt samhälle med tätare kontakter mellan kultur och nationsgränser. Detta i sin tur ställer krav på att eleverna utvecklar sin förståelse dels för den egna kulturen och nationen men också den kulturella mångfald som världen innehar och stärka sin förmåga att kunna leva med och inse de värden som detta medför. Skolan bör bidra till att eleverna utvecklar förståelse för andra kulturer, utvecklar förmågan till att visa respekt för andras egenvärde samt *"Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser"*.⁷⁸ Skolan har också en annan viktig roll, den ska motverka kränkningar eller andra begränsningar så som fientlighet som kan skapa utanförskap i elevens studie- och yrkesval som grundas på social, kön och kulturell bakgrund.

⁷⁸ Lpo94, s. 3

3. Metod

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för den forskningssyn vi använder oss av samt redogöra för hur undersökningen genomförts och den metod som vi tillämpat. Kapitlet tydliggör vårt tillvägagångssätt och varför vi valt de utgångspunkter vi gjort. Metodvalet har en central betydelse för examensarbetet då utformningen starkt påverkar bearbetningen av empirin samt slutproduktens gestaltning.

3.1 Metodval

En vedertagen och allmänt accepterad metod inom det samhällsinriktade humanistiska vetenskapsområdet är hermeneutiken. För forskarens uppdrag innebär det att hon inom hermeneutikens ramar skall studera och tolka sitt forskningsobjekt för att nå djupgående kunskap om det specifika, snarare än att nå kunskap om det allmänna. En forskare inom hermeneutisk inriktning eftersträvar därför inga allmän giltiga resultat utan perspektiv, tolkningar och en djupare förståelse. Den egna forskarens förförståelse, såsom intryck, tankar och kunskaper, ses som ett gagn då en förståelse för forskningsobjektet är viktigt för att åstadkomma en bra tolkning och analys. Den hermeneutiska cirkeln är av vikt för detta vetenskapsområde, då cirkeln är viktigt redskap och begrepp för forskningens slutförande.⁷⁹

Cirkeln belyser forskarens fortlöpande förkovran mellan att förstå helheten samt delarna av ett fenomen. Forskaren är beroende av att alla delarna, för att kunna uppnå en medvetenhet och för att kunna påbörja en tolkning av helheten. Denna tolkning som då nås ger ytterligare en ny förståelse för helheten, vilket innebär att ett varv i cirkeln fullbordas. I egenskap av hermeneutiska forskare måste vi vara fullt medvetna om vår förförståelse eftersom densamma påverkar oss när vi tolkar våra studieobjekt. Den hermeneutiska tolkningsläran menar på att det är omöjligt att tolka andra människor eller objekt utan att utgå ifrån sig själv, vilket medför en viss grad av subjektiv. Desto fler tolkningar inom den hermeneutiska tanken som görs ju närmre nås en saklig tolkning, vilket menas med att en annan forskare kan tolka vårt forskningsfall men ändå nå ett annat resultat.⁸⁰

Vårt val av en kvalitativ undersökning för uppsatsen grundar sig på olika aspekter. Dels genom det perspektivet att vi valde att intervjua 8 respondenter utifrån en etisk mångfalds perspektiv. Dels eftersom undersökningen handlar om hur lärare ser integrationen i skolan

⁷⁹ Patel & Davidsson, 2003, *Forskningsmetodikens grunder*, s. 28f

⁸⁰ Alvesson & Sköldberg, 2008, *Tolkning och reflektion. – Vetenskapsfilosofi och kvalitativmetod*, s. 193-277

utifrån olika begrepp och utifrån ett etiskt perspektiv är en kvantitativ analys inte att föredra då det inte skulle ge en inblick i hur de tillfrågade resonerar och reagerar på de ställda frågorna. Den kvalitativa intervjustudien ger oss möjligheten till att ställa följdfrågor till respondenten och kan på det viset applicera de frågor och begrepp som för studien är mest värdefulla. En kvalitativ metod ger även respondenten möjligheten att med egna ord redogöra för sin åsikt, vilket bidrar till att studiens resultat.

En kvalitativ undersökning har grund i vår ansträngning om att skapa en djupare kunskap om och en ökad förståelse kring det fenomen, som examensarbetet behandlar. Vi strävar efter att uppnå en djupare förståelse kring pedagogernas förhållningssätt till integration i skolan. Syftet med kvalitativa studier är oftast att komma åt en ökad förståelse för ett specifikt fenomen. Det finns vissa specifika frågor som forskaren måste ta del av och fundera kring, som exempelvis: Vad som är av vikt och hur detta ska framkomma till ytan? Och att forskaren är väl medveten om sina brister och tillgångar, och hur denne kan dra nytta av detta på bästa sätt.

Vår förförståelse har delvis påverkats av att vi själva läser en lärarutbildning och att vi skribenter under kortare perioder vikarierat inom grundskolan. Vi ser detta som fördel vid tolkning av intervjuerna, då vi lättare har en insikt av lärarens perspektiv och det perspektiv då vi själva har en insikt i skolans värld. Det informationsmaterial vi har till förfogande är 8 kvalitativa intervjuer av pedagoger som jobbar inom grundskolan, på högstadiet. Utifrån detta perspektiv anser vi att en kvalitativ analys är att preferera före en kvantitativ analys. Att vi vill förstå, tolka och jämföra intervjuerna från de olika skolorna och koppla de till arbetes rådande frågeställning. Vi kontaktade rektorerna för skolorna som delgav oss information om hur vi enklast kunde insamla vårt empiriska material till vårt arbete. Därefter tog vi kontakt med och gjorde ett besök hos de pedagoger på skolan som skulle ingå i vår studie.

Det är av stor vikt för undersökningen att få en variation i den grupp respondenter det väljs ut då den kvalitativa intervjun är liten och begränsad menar Trost.⁸¹ Detta instämmer även Stukát⁸² i, då stickprovets gestalt kan ha en avgörande betydelse för undersökningen. Han påpekar även att respondenterna som valt att ställa upp för intervju bör erbjudas det färdigställda resultatet. Han menar också att respondentens tidigare yrkesliv, dess ålder och antal yrkesår dels på den nuvarande platsen och på tidigare jobb kan spela en roll för

⁸¹ Trost, 2010, *Kvalitativa intervjuer*

⁸² Stukát, 2005, *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*

resultatet. Utifrån detta menar Stukát att en yrkeserfarenhet utanför skolan eller anställning på fler olika utbildningsplatser kan medföra ett djupare analysunderlag. De ställda frågorna för intervjun kan också uppfattas av respondenterna som ifrågasättande och personliga av den egna yrkesrollen, detta i sin tur kan medföra att de svar som respondenter väljer att nämna inte är helt uppriktiga.⁸³

För att få en vetenskaplig aspekt på vår undersökning utifrån lärarens förhållningssätt till integration i skolan och utifrån våra ställda frågor för intervjun tillsammans med tidigare bearbetad litteratur förväntar vi oss en mer klar bild och uppfattning kring en eller flera lärares inställning till integration.

3.2 Avgränsning samt beskrivning av undersökningsgruppen

I den kvalitativa undersökning har vi valt att göra ett strategiskt urval, alltså vi har utgått ifrån två skolor som kan sägas vara varandras motsatser angående mångkulturalitet. Vi har valt att benämna skolorna utifrån bokstäverna A och B. Skola A är en kommunal skola med perspektiv på mångkultur och där elevsammansättningen är 70 % med utländsk bakgrund och resten med svensk bakgrund. Skola B är också en kommunal skola men med ett annat perspektiv utifrån elevsammansättning där det är få elever med utländsk bakgrund. Undersökningen är gjord på åtta respondenters tankar och åsikter, varav fyra per skola. Valet föll på dessa båda grundskolorna för att få se om skillnader utmärker sig i pedagogernas förhållningssätt till eleverna.

3.2.1 Respondenterna

Valet föll på att intervjua 8 respondenter, 4 på vardera skola, utifrån blandad ålder, kön och utbildningsbakgrund. För att presentera respondenten med respekt för deras anonymitet är namnen fingerade.

3.2.1.1 Skola A, mångkulturell skola med flest elever med annan bakgrund än svensk

Lisa (37 år) är född i Sverige men bägge föräldrarna har annan bakgrund än svensk. Utbildningen är inom den tidigare lärarutbildningen med undervisning i årskurs 4-9. Hon har arbetat sedan 13 år tillbaka på skola A och undervisar i matematik och NO.

Sara (40 år) kommer från Kosovo och har varit i Sverige i 19 år. Hon är journalist i grunden och fick erbjudanden om att jobba med barn och upptäckte att det kunde vara bra och läste 60

⁸³ Stukát, 2005

poäng pedagogik och 10 poäng didaktik på högskola men saknar lärarexamen. Sara är modersmållärare i albanska och har arbetat nio år på skola A.

Anna (60 år) har svensk bakgrund och har erfarenhet från att vara lantbrukar fru, fabriksarbetar, haft syateljé, varit teaterproducent, arbetat som slöjdlärare samt specialpedagog innan hon utbildade sig till lärare. Annas lärarutbildningsbakgrund är svenska och SO i det gamla årskurs 4-9, historia och religion för gymnasiet. Hon har arbetat sedan 1998 på skola A varav de tre första åren som obehörig lärare.

Eva (30 år) har svensk bakgrund och hennes utbildningsbakgrund är lärare i matematik och NO för årskurs 4-9. Håller på att utbildar sig till svenska A- lärare på distans. Eva har arbetat på skola A i fyra år och arbetade tidigare på en annan högstadieskola efter nyutexamineringen.

3.2.1.2 Skola B, svensk skola med flest elever med svensk bakgrund

Bo (59 år) har svensk bakgrund och hans utbildningsbakgrund är mellanstadielärare samt ämneslärare i matematik, fysik och geografi. Först gången Bo arbetade på skola B var 1975 och då i ca fyra år för att sedan arbeta som mellanstadielärare i 9-10 år. Efter det återkom Bo till skola B och har varit där i ca 20 år och undervisar i matematik och fysik.

Sven (40 år) har svensk bakgrund och hans utbildningsbakgrund är lärare i matematik och NO, för årskurs 4-9 vilket han även undervisar i, på skola B och han har arbetat på skolan i åtta år.

Per (50 år) har svensk bakgrund och är utbildad SO-lärare i årskurs 4-9. Han har arbetat som lärare i Lund och på två olika platser i Spanien varav den ena, en sexårig anställning i Svenska skolan. Per har arbetat på skola B i fyra år och idag undervisar han i alla ämnen på skolan.

Håkan (37 år) har svensk bakgrund och hans utbildningsbakgrund är att han är gymnasielärare i svenska och psykologi, har en ½ matematik/no utbildning samt läst in spanska behörigheten. Håkan har tidigare arbetat på de två andra högstadieskolorna i kommunen och har nu arbetat på skola B i två år där han undervisar i spanska och matematik.

3.2.2 Intervjuerna

Den forskningsmetod vi valt att använda är den som Stukát⁸⁴ benämner för halvstrukturerad kvalitativ forskningsintervju. Denna metod tillåter en strukturerad intervjuguide med samma frågor för de olika respondenterna men ger utrymmer för följdfrågor under intervjutillfället, vilket ger en chans åt respondenten att uttrycka sina åsikter. Vilket kan jämföras med helt strukturerade intervjuer och ostrukturerade intervjuer. I en strukturerad forskningsintervju får alla informanterna samma frågor och alla svar kategoriseras i någon form, vilket ger informanterna betydligt mindre utrymme för att uttrycka sin åsikt. I de ostrukturerade intervjuerna frågas respondenterna om få specifika områden, med frågor som kan förstås på olika sätt, vilket kan bidra till att den inledande diskussionen hamnar utanför ämnet.⁸⁵

Platsen för intervjun kan inverka på respondentens svarsalternativ, vilket enligt Kvale⁸⁶ innebär att den som intervjuas bör befinna sig i en bekväm och trygg miljö. Utifrån detta lät vi varje enskild respondent själv välja plats för intervjustället, vilket vi anser gynnar oss i en mer öppen intervju.

Författaren till *Introduktion till forskningsmetodik*⁸⁷ anser att det är av vikt att intervjuledaren granskar sina intervjufrågor kritiskt. För att få svar på om våra frågor var lämpligt formulerade och om de skulle ge oss den information med koppling det vi avser undersöka, valde vi att göra två provintervjuer med två personer som inte ingår i studien. Detta för att se om de frågor vi valt att ställa inte var för svåra eller krångliga, eller att frågorna på något sätt ansågs kränkande. Forskningsintervjuerna som vi valde bandades med respondenternas godkännande. Detta för att fokusera maximalt på samtalet och i stället rikta all uppmärksamhet åt respondenten som vid tillfället intervjuades. Varje intervjutillfälle tog cirka 30 minuter, varav varje samtal avslutades med att tillfråga hur respondenten uppfattat samtalet och om några eventuella oklarheter eller reflektioner uppkommit.

3.3 Genomförande i ett etiskt sammanhang

Före intervjun tillfrågades rektorn per telefon på de valda skolorna om vi fick tillåtelse att närvara och intervju några av hans/hennes arbetstagare, varav rektorn ringde tillbaka när vi fått pedagogernas samtycke. Vid intervjun informerades respondenterna om arbetets syfte och att deltagandet var frivilligt, vilket innebär att de har rätt att avbryta sin medverkan. Innan

⁸⁴ Stukát, 2005

⁸⁵ Patel & Davidsson, 2003

⁸⁶ Kvale, 1997, *Den kvalitativa forskningsintervjun*

⁸⁷ Bell, 2000, *Introduktion till forskningsmetodik*

bandspelaren var på informerade vi om konfidentiellprincipen, vilket innebär att varje respondents identitet är känd för oss, men att identiteten aldrig missbrukas eller röjs. Vi informerade också om att all insamlad data endast kommer att användas i vetenskapligt syfte, transkriberingssyfte och enbart exponeras för oss som genomför undersökningen. Vidare gav vi även information om att allt inspelat material efter transkribering kommer att vidhållas konfidentiellt. En intervju har inte spelats in då, respondenten inte ville bandas. Detta kan bidra till att allt som respondenten sa omöjligt hann noteras ner, men vi har med denna intervju varit extra noggranna vid vårt antecknande och fler följdfrågor ställdes för att nå ett resultat för frågorna. Detta bidrog till att denna intervju krävde större lyhördhet utifrån vad respondenten sa, samt även var en mer tidskrävande process.

3.4 Analys

Utifrån vår tolkning och förståelse av materialet inspirerades vi ifrån det hermeneutiska synsättet. Vi har inspirerats av Patel och Davidsson⁸⁸, som belyser hur ett analysförfarande kan ske i olika steg. Det första steget utifrån vårt analysförfarande var att vi valde att ställa följdfrågor till respondenterna, vilka ställdes för att klargöra för oss samt kunna uttolka informationen som gavs. Intervjuerna lyssnades noga igenom efteråt, vilka även transkriberades med en största noggrannhet. Den utskrivna texten tematiserades, där vi letade efter det som ordagrant stod i texten. För att läsaren själv ska kunna få en chans att läsa vår undersökning har direktcitrat erhållits i studien från respondenterna.

3.4.1 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Med validitet mäts det som är relevant i sambanden och med reliabilitet avser att det mäts på ett tillförlitligt sätt. Reliabilitet och validitet anser Kvale⁸⁹ inte tillhöra något precist skede i undersökningen utan är något som bör uppmärksammas i hela forskningsprocessen. När redovisningen för slutrapporten sker är det av vikt att visa på och beskriva förutsättningarna för projektet och hur processen och resultatet vuxit fram. Kvale poängterar på att vid användningen av reliabilitet vid kvalitativa studier ska situationen ur de flesta aspekterna vara standardiserade.

För att nå en hög reliabilitet vid intervjutillfället, trots olika intervjupersoner är det av vikt att intervjuguiden är den samma för att få en i stort identisk situation för alla medverkande. De intervjuer som vi genomfört, har alltid båda forskarna medverkat vid, för att underlätta dels

⁸⁸ Patel & Davidsson, 2003

⁸⁹ Kvale, 1997

vid noterandet av anteckningar och att den ena forskaren kanske uppfattar vissa svar på ett annorlunda sätt, vilket då kan diskuteras vilket annars aldrig skulle uppstå. Vi har använt oss utav på förhand bestämda frågor. För vi ska kunna uppnå så hög reliabilitet som möjligt har vi försökt undvika ledande frågor, då vi är ute efter respondenternas spontana och personliga svar och uppfattningar, vilket vi annars anser inte skulle ges.

För att ytterligare säkerställa reliabiliteten i vår undersökning valde vi att använda bandspelare, som spelade in respondenternas svar. Vilka vi sedan med noggrannhet transkriberade. Validiteten speglar användandes av rätt sak vid rätt tillfälle. För att uppnå validiteten i vår studie så har en intervjuguide använts. Kvale⁹⁰ presenterar ordet validitet såsom giltighet, om sanningen och riktigheten i ett yttrande och beskriver både en snäv och en vid definition av validitet. I ett smalt perspektiv avgränsas vetenskaplig validitet till gjorda mätningar, vilket resulterar i att kvantitativ forskning anses ogiltig om den inte resulterar i siffror. Utifrån ett bredare perspektiv mäts validiteten i den omfattning i vilken en metod undersöker vad den är avsedd att undersöka. Vi har valt att utgå ifrån detta senare perspektiv då vi anser validitet för studien vara god då vi bedömt intervjun, samtalet och respondenternas svar som riktiga och sanningsenliga.

3.4.2 Bearbetning

Den kvalitativa undersökningen gjordes med hjälp av intervjuer och är utförd vårterminen 2010. Vårt hjälpverktyg för genomförandet av intervjuerna var bandspelare i kombination med egenskrivna minnesanteckningar. Intervjuguiden bestod av tre intervjufrågor. Respondenterna för undersökningen tillhandahölls av respektive rektor. Under intervjuerna fanns möjlighet till följdfrågor och förtydligande. Efter alla intervjutillfällena transkriberades materialet noggrant. Utskrivandet av det kvalitativa materialet har i sin helhet skett i programmet Microsoft Office Word. Endast svarsalternativen som respondenterna angett i intervjuerna har används i undersökningen. För att säkerställa anonymiteten har det bandade materialet förstörts och respondenterna figurerar med fingerade namn i undersökningen.

3.5 Metoddiskussion

Resultatet av intervjuerna med de valda respondenterna ger på intet sätt en generell bild av hur alla lärare inom det valda området tycker och tänker kring ställda frågor. De ställda frågorna kan tyckas vara generande och känsliga i skolan och i samhällsdebatten, vilket kan bidra till att respondenterna inte svarar efter det personliga direkta tyckandet utan utefter

⁹⁰ Kvale, 1997

samhällets krav, så som politik och respektive skollagar. Dock ger det en djupare förståelse för hur åtta lärare, oberoende av varandra, tycker och tänker om sitt agerande inom det berörda området. En svaghet med vald metod, intervju, var dess tidkrävande genomförande. En annan svaghet utifrån metodvalet är dess förankring till element av tolkning som kan påverka graden av reliabilitet. Då reliabilitet är sammanbundet med begreppet sanning, vilket enligt vissa hermeneutiker inte kan existera: *"det finns ingen statisk relation mellan tolkningar och sanning"*. Vilket kan förtydligas utifrån att det finns ingen uppfattning att se på en tolkning som sann eller osann. Vilket blir påtagligt då samhällets förändras och svarsalternativen för de ställda frågorna blir olika beroende på tid och rum.⁹¹

⁹¹ Starrin & Svensson, 1994, kap.3

4. Resultatredovisning av respondenternas svar

Svaren presenteras utifrån intervjufrågorna (Bilaga 1) först vad respektive pedagoger per skola anser i de berörda frågorna för att avslutas med en reflektion av skolornas svar.

4.1 Elevbakgrund i undervisningssituationer

4.1.1 Mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (Skola A)

Lisa anser att det för en pedagog är viktigt att vara så tydlig som det går oavsett elevens bakgrund. Den enskilde elevens språkkunskaper har stor betydelse och behöver tas hänsyn till. Framför allt om eleverna tidigare har gått i en klass med fokus på svenskinläring samt om eleven är nyinflyttade till klassen. Hjälpen som Lisa ger är bland annat nerskrivna anteckningar som eleven antingen skriver av eller får uppkopierade, beroende på tid. Annan hjälp hon kan ge, kan vara extra genomgångar när lektionen har dubbelbemanning av två pedagoger. Eleverna kan därmed delas upp i olika grupperingar utifrån hur mycket extra förklaringar eleverna behöver.

Jag har ju oftast mina egna anteckningar, så antingen kan man kopiera av dem eller de får skriva av, eller... Det beror sig lite på vilken tid man har. Extra genomgångar. Vi har ju... på den här skolan i alla fall tillfälle till pass där man har kärntimmar och andra... alltså timmar där man kan utnyttja till extra genomgångar. Där vi är dubbelbemannade. Och kan ha extra genomgångar med olika grupperingar.

På så sätt får eleverna mycket repetition, mycket förklaringar samt tillfälle att ställa frågor avslutar Lisa.

Sara säger att hon aldrig tänker på elevernas bakgrund såsom varifrån de kommer. Däremot gör hon det när det handlar om elevernas sociala förhållanden. Hon anser sig kunna se hur elevens hemförhållanden är, om tex en elev vid upprepade tillfällen inte gör läxorna, då stämmer oftast hennes tankar om att eleven inte alltid har det så bra hemma.

Eleven har inte gjort läxor. Upprepade gånger. Då vet man alltså att familjen inte är som den ska. Alltså om föräldrarna är skilda eller så där. Det finns ju ändå... Varför kan ingen göra? Varför kan eleven inte fullfölja sina uppgifter? Alltså så kan jag resonera.

Enligt Anna är att elevernas bakgrund viktig för att kunna individualisera på ett bra sätt. "Det är viktigt att känna till bakgrunden när man individualiserar. Annars kan man inte det. Man måste ha koll på bakgrunden"

Eva tänker på elevernas bakgrund och menar att deras tidigare erfarenheter och bakgrund har stor påverkan på undervisningen. Tidigare erfarenhet kan vara dramatiska händelser ifrån hemlandet eller på vägen till Sverige. *”Ja, man måste både ta med det dem har lärt sig tidigare och vad dem har varit med om tidigare i livet. Det kan påverka undervisningen ganska mycket.”*

4.1.2 Den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (Skola B)

Bo tänker på elevernas bakgrund men menar att det inte alltid går att ta hänsyn till den. Han tänker inte alltid på bakgrunden när han lägger upp undervisningen. *”Ja visst, tänker man på bakgrunden men det är inte alltid man kan ta 100 hänsyn till den, menar jag.”*

Sven tänker på elevernas bakgrund genom att ta del av information från tidigare lärare samt att han gör små tester för att se var eleverna ligger kunskapsmässigt. *”Ja, det är klart jag gör. Ja det är ju på alla sätt, asså vad, vad dem kan sen tidigare.”*

Per tänker på elevens bakgrund men menar samtidigt att det beror på ämnet och fortsätter vidare med att i vissa ämnen spelar bakgrunden ingen roll.

I historia när jag pratar om svensk historia och kulturarv, tar jag del av elevernas kunskaper och erfarenheter men när det är något internationellt eller globalt spelar det ingen roll. I gymnastiken spelar det heller ingen roll, menar där ska man bara göra momenten. Slöjd spelar inte heller någon roll då det är till exempel bara till ”hamra”. Matte, det kan vara ett underlättande, då det är samma språk för alla.

Håkan försöker behandla alla lika, sedan tar han hänsyn till att det finns vissa problem med elever som har annan bakgrund än svensk.

Ja, alltså, det är klart man tänker på det men det... sen asså det är en risk också asså en över, vad ska man säga, ja vad ska... Alltså jag vill, försöker behandla alla lika liksom, sen får man ta hänsyn till om det nu kan vara, att det finns vissa problem med elever som kommer från en annan kultur och så där.

4.1.3 Reflektion av respondenternas svar

Två av pedagogerna på den mångkulturella skolan (skola A) är överrens om att elevernas bakgrund spelar en stor roll vad gäller undervisningen. En pedagog anser att det är viktigt att vara tydlig oavsett elevens bakgrund och menar att elevens språkkunskaper har stor betydelse. Däremot tänker en pedagog aldrig på elevens bakgrund men menar att elevernas sociala förhållanden spelar in. Alla fyra pedagogerna på den svenska skolan (skola B) tänker på elevernas bakgrund men utifrån olika kriterier. En av pedagogerna menar att det inte går att ta hänsyn till bakgrunden i upplägget av undervisningen. Det menar dock en av dem att det gör genom att ta del av tidigare information om eleven. En av pedagogerna menar att det beror på

ämnet om tanke om bakgrunden finns med i bilden. En tror även att det finns vissa problem med annan bakgrund än svensk.

4.2 Integreras alla barn i skolan?

4.2.1 Mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (Skola A)

Lisa börjar med att tycka att det är en svår fråga, men anser att alla elever förr eller senare ska integreras. *"Men de måste ha någon sorts språkbas för att kunna följa med i undervisningen"* förklarar Lisa. Det är svårt att säga när integreringen ska ske, först måste eleven få de verktyg de behöver så att de kan följa med hjälpligt i undervisningen, menar Lisa.

"Det är ett måste", att alla elever ska integreras i skolan, svara Sara.

Däremot anser Anna att det inte kan fungera med alla, men hon tycker att med så många som det går i alla fall. På följdfrågan angående de som inte ska integreras svarade Anna *"Dem jag tänker på är dem som inte är tillräckligt... kan språket tillräckligt, alltså fixar det."*

Pia anser att alla barn ska integreras. Vidare säger hon *"Ja, jag tror att det går få in alla."*

4.2.2 Den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (Skola B)

Bo undrade vad som menades med att alla barn ska integreras i skolan. Efter en stunds funderande svarade Bo *"Nej, jag tycker vi har ganska fullt upp med de heterogena grupperna som vi har, måste jag säga, om det ska bli någon undervisning av klass."*

Om alla barn ska integreras i skolan tycker Sven är en svår fråga. Sven anser det vara nyttigt att eleverna är i blandade grupper, de svagare kan snappa upp ett och annat menar han. Vidare säger Sven *"Det är svårt att hjälpa någon elev som har svårt med språket. Helt klart, men kan dem språket barnen, så är det lättare att beskriva det för dem. Men visst, ja, språket är ju ändå a och o."*

Per anser att elever ska integreras, med utgångspunkt av begreppet interagera. Han svarade *"Ja, utifrån interagera, en enhet tillsammans."*

Håkan frågar vad det menas med att alla ska integreras i skolan. Han funderar lite innan han svarar att man ska göra allt man kan för att alla ska integreras, men om de SKA vet han inte

riktigt. Det går eventuellt av sig själv om eleverna får de rätta verktygen samt om alla får vara som de är då, tycker Håkan att alla ska integreras. ”... *man får ju försöka och skapa sociala miljöer där alla är välkomna, där alla får plats och där det är okey att va som man är, liksom och då tror jag att det kommer automatiskt.*”

4.2.3 Reflektion av respondenternas svar

Två pedagoger från skola A dvs den mångkulturella skolan och en från skola B dvs den svenska skolan, angav inte speciellt uttömmande svar trots flera följdfrågor. Utifrån om alla barn ska integreras i skolan skiljer sig svaren lite mellan skolorna och då främst utifrån begreppets betydelse och innebörd. Likheten på de båda skolorna var att språket är det väsentligaste och en viktig utgångspunkt i att integreras i skolan. För skola A var begreppet integrering ett naturligt begrepp. Lärarna där var väl införstådda med begreppets betydelse. Även om de inte alltid ansåg att alla ska integreras direkt. De var dock alla fyra överens om att alla ska integreras förr eller senare. Elevens språkliga färdighet var ett måste för integrering för alla de tillfrågade lärarna på skola A. Lärarna på skola B var mycket fundersamma till vad frågan innebar. De behövde mer förklaring till vad de skulle svara på. Lärarna var inte lika förtroga med begreppet integrering.

4.3 Bedöms och möts mångfaldens integrering i skolan likvärdigt?

4.3.1 Mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (Skola A)

Lisa försöker bedöma eleverna lika utifrån var och ens förutsättningar, hon kan inte tänka sig att hon tar hänsyn till bakgrunden i sin bedömning. Möjligtvis när det rör sig om att ge stöd och hjälp.

Alltså, det jag..., jag försöker bedöma dem lika naturligtvis. Men... Det är jättesvårt. Det... Man bedömer ju varje elev utifrån deras... förutsättningar så att säga. Men ... att man... att jag tar hänsyn till deras bakgrund på så sätt, det kan jag inte tänka mig. Förutom att man tar hänsyn till om de behöver mer hjälp eller stöttning.

Vidare menar Lisa att språket återigen är en viktig faktor till förståelse.

Sara menar att mångfaldens integrering inte alltid bedöms och möts likvärdigt, eftersom vi alla är olika, med olika bakgrunder och erfarenheter i bagaget. Sara menar att det inte går att möta olika individer på samma sätt. Sara fortsätter med att, om en individ inte har någon kunskap om det svenska samhället, måste han/hon få den grundinformationen först. Om

individen kommer ifrån ett land som sköter uppfostran är det inte lätt att komma till Sverige där föräldrarna ska sköta den uppgiften.

... om man är i Irak, alltså ett land där, där samhälle sköter liksom uppfostran... det är helt annorlunda. Så vi kan ju liksom inte... oh tänka oss liksom att, att, föräldrar ska ju förstå det här på en gång när de kommer här. Så därför funkar inte ibland integrationen på vissa skolor som det ska.

Anna själv är nog med att mångfaldens integrering bedöms och möts likvärdigt. Hon vet inte hur andra gör, men själv är hon jättenoga med det. Alla måste ha samma chans, hon måste utgå från var och en där de står och bygga därifrån. De som behöver extra hjälp får det men på olika sätt. Anna finns tillgänglig för att gå igenom och förklara och svara på frågor. Anna är mycket för att prata, förklarar och berätta, eftersom vissa har problem med just orden. Anna förklarar sammanhanget med ordet och inte bara det lösryckta ordet.

Jag är mycket för att prata, förklara och berätta. För det är ord dem inte fattar. Det är ord som de... det hjälper inte med en ordlista för där är det en annan förklaring som dem i inte heller fattar. Så sätter jag då in orden i sitt sammanhang. Så dem kommer ofta med listor. Vad betyder det ordet? ... De måste förstå helheten.

Eva menar att mångfaldens integrering ska bedömas och mötas likvärdigt och att alla elever ska få lika mycket hjälp, men oftast är det den som skriker mest som får det. Eva försöker se alla och hon säger vidare att hon inte gör någon skillnad på elevens bakgrund eller kön.

Det man vill ju är att alla elev ska få lika mycket hjälp. Men som det är i en vanlig grupp så, den som skriker mest så kan det bli ibland att den får mer hjälp just den lektionen men man försöker se alla ...

4.3.2 Den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (Skola B)

Angående om mångfaldens integrering i skolan bedöms och möts likvärdigt ville Bo höra frågan en gång till samt få lite förklaring på vad frågan innebär innan han kan svara. Bo menar sedan att rent kunskapsmässigt så bedöms de likvärdigt. Bo säger vidare att de som har svårigheter får hjälp via lättlästa läromedel. ”Ja rent kunskapsmässigt om man tänker redovisningar och prov och förhör och så vidare.”

Angående om mångfaldens integrering bedöms och möts likvärdigt anser Sven att det är en svår fråga att besvara. Utifrån målen som ska uppnås bedömer Sven alla likvärdigt. Sven gav ett exempel, en elev som precis har kommit till Sverige och varken kunde prata eller förstå svenska. Svens önskar att eleven hade fått längre inskolning samt fått information om vad som förväntades av skolan innan eleven integrerades. Den eleven kan inte bedömas likvärdigt.

... det var en sådan kulturchock för den här stackars flickan va, så det var något fruktansvärt. Hon kunde liksom inte prata svenska, hon kunde inte läsa, hade knappt aldrig gått i någon skola. Men ändå så skulle hon gå här och ha alla ämnen. Hon visste liksom inte hur hon skulle bemöta sina klasskompisar.

Hon visste liksom inte riktigt hur hon skulle förhålla sig till lärare eller till ... allihopa här. Det kan jag tycka då, då är man inte liksom riktigt... då bemöter man inte barn.

Per säger att han vet hur det känns att komma till ett annat land och inte kunna språket. Eftersom han som barn bodde utomlands och var tvungen att lära sig det språket. Han kände ingen trygghet av svenskan och hade heller ingen nytta av sitt invanda språk. ”... där fanns ingen trygghet i att använda det svenska språket, var tvungen att lära mig det nya. Tror att jag som lärare därför har mer förståelse för hur det kan vara att lämna sina klasskamrater.”

Om mångfaldens integrering i skolan bedöms och möts likvärdigt tyckte Håkan det var många frågor i en. Efter att själv har läst formuleringen på frågan svara han, att det vill han tro samt att det är allas förhoppning och strävan att det ska vara så. Detta resonemang bygger han på den grundsyn som han har, där alla är lika värda och det tycker han räcker oavsett varifrån eleven kommer. Vidare vet Håkan inte om han kan svara på om de eleverna med annan bakgrund bedöms och möts likvärdigt i praktiken. Det kan vara svårt om eleven inte förstår svenska menar Håkan.

... jag, jag vill ju tro det sen... å det är väl, misstänker jag allas förhoppning och strävan liksom men, men det är väl inte säkert att det alltid... Alltså min grundsyn är ju att alla människor är, är lika värda och jag, jag, jag tycker nästan att det räcker med å ha en sådan grundsyn för då... det leder liksom till att alla, asså min strävan är alltid att dem ska känna att dem är okey som dem är och sen så spelar det inte nån roll vad du kommer ifrån.

4.3.3 Reflektion av respondenternas svar

Pedagogerna från skola B, dvs den svenska skolan hade svårare att direkt svara på frågan, de behövde mer förtydligande och längre betänketid än pedagogerna på skola A, dvs den mångkulturella skolan. Båda skolorna tyckte att språket är en viktig del i förståelsen, för en enskild elev, även i denna fråga för att eleverna ska kunna bedömas lika. En pedagog från den mångkulturella skolan anser att bedömningen ska göras utifrån elevens förutsättningar och på så sätt menar hon att bedömningen görs likvärdigt. Hon tror inte hon tar hänsyn till elevens bakgrund i sin bedömning. En annan menar däremot att det inte går att bedöma alla lika eftersom vi alla är olika, unika individer. Alla har vi olika bakgrund och erfarenheter med oss och på så sätt kan vi inte bedömas likvärdigt i skolan. En annan tycker det är viktigt att mångfaldens integrering bedöms och möts likvärdigt. Hon säger att hon är jättenoga med det. Vidare menar hon att alla måste ha samma chans för att kunna bedömas likvärdigt. Behöver en elev extra hjälp för att klara skolan får eleven det. Enligt en pedagog ska mångfaldens

integrering bedömas och mötas likvärdigt. Alla ska synas samt få lika mycket hjälp. Däremot gör hon inte någon skillnad på bakgrund eller kön.

På den svenska skolan (skola B) ville alla fyra respondenterna höra/läsa frågan flera gånger, få ett förtydligande var frågan innebar innan de kunde ge ett svar. Efter en stunds funderande kom pedagogernas olika svar, att rent kunskapsmässigt så bedöms de likvärdigt, utifrån målen som ska uppnås bedöms alla likvärdigt. En av pedagogerna ansåg sig som pedagog har mer förståelse för elever med annan bakgrund än svensk, eftersom han själv som barn bodde utomlands och inte kunde använda sig av det invanda, såsom svenskan. Däremot svarade han inte riktigt på frågan om mångfaldens integrering bedöms och möts likvärdigt. En pedagog vill tro att han bedömer mångfalden likvärdigt och menar att det är väl allas förhoppning att göra det. Detta bygger på att alla är lika värda. En viktig aspekt utifrån detta är att han inte kan svara på om detta sker i praktiken.

5. Diskussion

I en kulturell värld behövs det en mångkulturell skola som kan fostra och utbilda eleverna till ansvariga framtida medborgare i det rådande samhället. En mångkulturell skola är en skola som möter invandrabarn och svenska barn, fostrar och utbildar dem tillsammans. Utifrån en gemenskap skapas deras förståelse för olikheter och en förståelse och tolerans mot olikheter, vilket innefattar att en mångkulturell skola inte bara är en kunskapsförmedlande skola utan också en väg mot identitetsskapande. Enligt Elmeroth⁹² är det ofta i ett mångkulturellt samhälle där majoritetskulturens uppfattningar blir dominerade men för att inte förglömma minoritetskulturerna måste skolan och invandrabarn tidigt bli medvetna om sin identitet för att inte underordnas den generella kulturen. Ett utvecklande kan vara att skapa en värdegemenskap i skolan som utgör en sammanjämkning mellan majoritets -och- minoritetskulturerna som utvecklar en gemensam tredje kultur som undervisar eleverna till ett sätt att leva tillsammans, med andra ord en gemensam integration. Elmeroth menar vidare att: *”Invandraren kombinerar element från den gamla kulturen med element från den nya och skapar härigenom en tredje kultur”*. På så sätt innebär det med andra ord att en tredje kultur är en blandning av de båda andra vilka medför ökad tolerans bland individer i ett mångkulturellt samhälle.

Vi besökte de aktuella skolorna med en önskan eller en förhoppning om att respondenterna för undersökningen innehade visioner och mål i mötet mellan olika kulturer och hur dessa möten ska kunna utvecklas för ett främjande av integration och ett interagerande. På den mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk (skola A) var mötet med mångfalden en vardag medan på den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund (skola B) var mötet fortfarande något nytt och spännande. Något vi inte hade möjlighet att påverka var könen på respondenterna. Tyvärr blev det fyra kvinnliga på Skola A och fyra manliga på Skola B. Detta var inget medvetet från vår sida utan efter kontakten med rektorerna på respektive skola blev det bara så. Eftersom vi inte kunde påverka valet av respondenter har vi lämnat genusperspektivet åt sidan. En orsak till att pedagogerna ibland inte angav särskilt uttömmande svar kan vara att frågan var av känslig art och pedagogen ville inte säga sin åsikt riktigt som den är. Andra anledningar kan vara felställda frågor, vilket ger feltolkningar.

⁹² Elmeroth, 1997, s. 62

Gemensamt för skola B var att pedagogerna där inte är lika förtrogna med begreppen som används i denna uppsats, då de ständigt ifrågasatte frågornas innebörd. Skola A har begrepp som integrering, mångfald mm mer i sin vardag än vad skola B har.

Pedagogerna på skola A med elever som har annan bakgrund/kultur än den svenska, där mångfalden är i centrum, hade lättare för att svara på frågorna som denna uppsats bygger på. Vilket kan förklaras utifrån att dessa lärare direkt svarade på de ställda frågorna. De pedagoger på en skola som har få elever med annan bakgrund/kultur än den svenska hade svårare att förstå frågorna och behöver därför få förtydligande innan de kunde ge sitt svar.

5.1 Elevbakgrund i undervisningssituationer

Två av pedagogerna på den mångkulturella skolan (skola A) är överrens om att elevernas bakgrund spelar en stor roll vad gäller undervisningen, vilket kan jämföras med Roth som menar att ett utbyte av olika kulturer behövs för att möjliggöra ett ständigt kulturutbyte. Där olikheterna möts gynnas en öppen och offentlig dialog, vilket bidrar till en ömsesidig förståelse för varandras olikheter⁹³.

Hyltenstam⁹⁴ instämmer också i att det är av stor vikt att alla pedagoger kan hantera skolans olikheter i klassrummet, vilket då i sin tur innebär en likvärdig utbildning och undervisning i skolan för elever med annan bakgrund än svensk. Pedagogerna på den svenska skolan (skola B) instämmer också i att elevernas bakgrund spelar roll men utifrån olika kriterier. Bland annat menar dem att det inte går att ta hänsyn till bakgrunden i upplägget av undervisningen. De menar också på att bakgrundsinformation av eleven är av vikt för en optimal skolmiljö. Däremot anser en av pedagogerna att det föreligger en problematik om eleverna har annan bakgrund än svensk.

Men trots pedagogers engagemang i elevernas bakgrund kan en särbehandling föreligga, i vilket Runfors⁹⁵ benämner för strukturell diskriminering. Runfors menar att trots detta engagemang resulterar det i oavsiktlig särbehandling och underordning för de eleverna med annan bakgrund än den svenska. Egholm⁹⁶ instämmer också i detta resonemang, att lärare måste vara flexibla i den mångkulturella skolan eftersom eleverna har olika förutsättningar

⁹³ Roth, 1998

⁹⁴ Hyltenstam, 2003, s. 45

⁹⁵ Runfors, 2004:33

⁹⁶ Egholm, 2007 s. 122

och bakgrund. Detta bör skolan ha som utgångspunkt i undervisningen. Lpo94 föreskriver också att skolan ska vara en öppen mötesplats där skolan bör bidra till att eleverna utvecklar förståelse för andra kulturer.⁹⁷

Runfors⁹⁸ menar att lärarna på skolorna utgår ifrån normen ”*det svenska*” precis som att det är en oemotsäglich referensram i undervisningen. Vilket kan förtydligas utifrån en pedagog på skola A som anser att det är viktigt att vara tydlig oavsett elevens bakgrund och menar vidare att elevens språkkunskaper har stor betydelse. Då Runfors gjorde en jämförelse på kunskapsnivån i det svenska språket och kunskapen kring den svenska kulturen, denna jämförelse gjordes utifrån om eleverna talade **lika** och **tänkte lika**. Alltså ju mer avvikandet det svenska språket var och om det fanns en brytning i språket när det talades, indikerade det på bristande kulturkompetens. Detta förhållningssätt gör oss fundersamma då pedagogen innehar en daglig skolmiljö med elever som innehar en annan bakgrund än svensk.

En annan av pedagogerna på skola A tänker däremot aldrig på elevens bakgrund men menar att elevernas sociala förhållanden spelar in. Parszyk⁹⁹ har gjort en studie på den svenska, ”*mångkulturella*” grundskolan utifrån hur lärare på skolan inte ger de elever med utländsk bakgrund samma utrymme och tid i klassrummet som de anser de elever med svensk historia ges.

5.2 Integreras alla barn i skolan?

Alla fyra pedagogerna på skolan A och några från skola B menade på att språket är det väsentligaste och en viktig utgångspunkt i att integreras i skolan. Vilket förtydligas med det Runfors menar i sin studie ”När blir man svensk”. Att lärarna på skolan utgår ifrån det generella som anses vara det ”svenska” och vilket utger skillnader i språkkunskaperna. Pedagogerna på de tillfrågade skolorna ansåg att elevens språkliga färdighet var ett måste för integrering, även om integreringen med eleverna inte skulle ske direkt. Integreringsfrågan var för några på skola B svårbesvarad då de inte innefattas av denna vardag i skolan.

5.3 Bedöms och möts mångfaldens integrering i skolan likvärdigt?

Några av pedagogernas svar på frågan från de båda skolorna visar återigen vikten av de språkliga färdigheterna och dess betydelse för integreringen i skolan. Då språket är en viktig

⁹⁷ Lpo94

⁹⁸ Runfors, 2004:33

⁹⁹ Parszyk, 1999, s. 183

del i betydelsen och i förståelsen för eleverna i de olika ämnena. Detta för att pedagogerna ska kunna bedöma och bemöta eleverna likvärdigt. Vilket återigen härleds till Runfors studie. Egholm¹⁰⁰ menar också vidare att pedagoger tar på sig ansvaret att kompensera de brister som de anser föreligger hos eleverna för fortsatta studier, i detta fall det svenska språket.

En motpol till detta kan sägas vara det Fredriksson & Wallström¹⁰¹ belyser, att skolan med dess pedagoger ska trots elevernas olikheter ge alla elever möjlighet till en god utbildning, alltså språkliga färdigheter ska inte spela någon roll. Vilket en pedagog från skola A instämmer i då de uttalar vikten om att bedöma och bemöta mångfalden likvärdigt. Vidare menar pedagogen att alla måste ha samma chans för att kunna bedömas likvärdigt

En annan pedagog från skola A anser att bedömningen ska göras utifrån elevens förutsättningar och på så sätt menar hon att bedömningen görs likvärdigt. Hon tror inte hon tar hänsyn till elevens bakgrund i sin bedömning. Detta menar vi då på kan var en brist och instämmer i det Parszyk¹⁰² menar att som pedagog måste det visas respekt för elevens olikheter och bakgrund i klassrummet. Annars kommer de individerna att få en negativ självbild och gradvis godta omvärldens felaktiga föreställningar. De får även en permanent lärdom om att inte duga till eller vara tillfredställande för samhället, menar Parszyk vidare.

En annan pedagog på skola A menar däremot att det inte går att bedöma alla lika eftersom vi alla är olika, unika individer. Alla har vi olika bakgrund och erfarenheter med oss och på så sätt kan vi inte bedömas likvärdigt i skolan. Detta instämmer också Runfors delvis i, att skolan ska blanda och utjämna. Alltså att eleverna kan del av varandras ryggsäckar som innehåller olika erfarenheter, kunskaper och förmågor. Detta för att rusta barnen för fortsatta studie och framtid och om ämnet integration skulle dyka upp.

Pedagogerna på skola B har svårt att svara på frågan då de inte i deras skolmiljö bedömer och bemöter olikheterna lika ofta som de pedagogerna i skola A gör. En av pedagogerna från skola B menade dock på att bedömningen måste ske likvärdigt då det finns ramar och föreskrifter som meddelar detta, exempelvis skollagen och Lpo94.

¹⁰⁰ Egholm, 2007

¹⁰¹ Fredriksson & Wallström 1997

¹⁰² Parszyk, 1999

5.4 Pedagogisk implikation

Pedagogerna innehar ett stort engagemang gentemot barn med annan bakgrund än svensk. De har ytterligare ett engagemang mot rättvisa och jämlikhet, allt för barnens bästa i integrationsarbetet. Pedagogerna på de mångkulturella skolorna strävar efter att ge alla barn samma möjligheter oavsett etniskt ursprung. Lärarna utger också en generell uppfattning om att eleverna med annat etiskt ursprung än svensk kommer att möta på problem i framtiden, trots deras engagemang. Problemet i mötet med samhället som vissa lärare på den svenska skolan poängterar på, kan vara elevernas utseende, dess namn och deras uttal av det svenska språket. Utifrån detta känner lärarna att de därför vill och måste ta mer ansvar för att kunna hjälpa till att kompensera dessa ”brister” hos eleverna. Därför riktar lärarna undervisningen till vad invandrareleverna kan än på vilka de är. Lärarna anser att det därför är av vikt för invandrareleverna att de får den sakkunskap för hur de ska förstå, läsa av och känna till koden för det svenska samhälle de nu lever i. Skolan är en spegling av det rådande samhället.

5.5 Stutsats

Vi lever i ett mångkulturellt samhälle och dagligen möts vi av elever med olika kulturer i skolorna. Dessa olikheter vill vi lärare veta om, för att ge elever de bästa förutsättningarna för sin skolgång. Alla som jobbar i skolan skall motverka alla former av kränkande behandling. Trots detta kränker någon av de tillfrågade pedagogerna eleverna då de engagerar sig i eleverna och dess bakgrund, den diskriminering som Runfors¹⁰³ kallar för strukturell diskriminering. Vilket kan verka helt osannolikt då eleverna ändå blivit diskriminerade om pedagogerna inte intresserat sig för dess individualitet. Då skolan ska ge utrymme för olikheterna och påvisa alla elevers lika villkor, för att skolan är en spegelbild av samhället. Bedömningen och bemötningen av eleverna med olika kulturell bakgrund kan då tyckas inte heller bör utgöra någon skillnad, då skolan ska ta hand om olikheterna. Detta utger sig inte vara fallet från våra respondenter och deras skolor, utan att det tycks vara så att skolan återspeglar samhället också utifrån olika klass- och etnicitet. Alltså de olika kulturer som möts i skolan bemöts och bedöms olika beroende på skolans förhoppningar och säkert en del utifrån stödet hemifrån. Barnen går i den skola som ligger närmast hemmet, vilket speglar närmiljön. Alltså kan ett förtydligande vara om ett talande av det svenska språket i närmiljön, i hemmet och på skolan inte uttalats korrekt, är det svårt för eleverna att avgöra deras brist i uttalet. Denna tror vi är en orsak till varför språket blivit en viktig beståndsdel för pedagogerna. Vi instämmer ytterligare igen med Runfors som menar att lärare som bedömer

¹⁰³ Runfors, 2004:33

ser till det generella och inte till de enskilda individerna. Detta är fallet från respektive skola. Skola B, den svenska skolan med flest elever med svensk bakgrund, ser det generella som det ”svenska” medan Skola A, den mångkulturella skolan med flest elever med annan bakgrund än svensk, ser det generella i olikheterna och utifrån det generella bedöms och integreras eleverna in i dess skolmiljö.¹⁰⁴

5.5 Fortsatt forskning

Undersökningen har gjort oss nyfikna på nya frågeställningar i ämnet så som frågan om pedagogerna i sitt arbete har olika förhållningssätt trots skolornas olikheter och om detta har någon påverkan i undervisningen? Annan fråga lyder: Kan genusperspektivet spela roll för olika frågeställningar i olika ämnen? Är analysen och resultatet som vi nått fram till relevant utifrån samma frågeställning om 10 år. Kommer inställningen gentemot mångfalden förändras/utvecklas mot annat håll på svenska skolor eller förhåller det sig likt? Alla frågeställningarna är öppna för fortsatt forskning för annan undersökning.

¹⁰⁴ Runfors, 2004:33

6. Referenser

6.1 Tryckta källor

- Ask, Ingvor. (1996) I den mångkulturella skolan. I Hultinger, Eva-Stina & Wallentin, Christer. (red) *Den mångkulturella skolan* Lund: Studentlitteratur
- Alfakir, Nabila. (2004) *Skapa dialog med föräldrarna – integration i praktiken* Stockholm: Runa Förlag
- Alvesson, Mats & Sköldbberg, Kaj. (2008) *Tolkning och reflektion. Vetenskapsfilosofi och kvalitativmetod* Lund: Studentlitteratur
- Bell, Judith. (2000) *Introduktion till forskningsmetodik* (3:dje uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Bunar, Nihad. (2001) *Skolan mitt i förorten: fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposium
- Egholm, Lise W. (2007) *Min blå soffa – Om integration i skolan* Stockholm: Natur & kultur
- Elmeroth, Elisabeth. (1997) *Alla lika – alla olika. Skolsituationen för elever med båda föräldrarna födda utomlands*. Stockholm: Almqvist & Wiksell international
- Fredriksson, Ulf & Wahlström, Pär. (1997) *Skola för mångfald eller enfald*. Stockholm: Legus
- Hyltenstam, Kenneth. (2003) *Att läsa och skriva – forskning och beprövad erfarenhet*. Stockholm: Liber
- Ljungberg, Caroline. (2005) *Den svenska skolan och det mångkulturella – en paradox?* Linköping: Linköpings universitet
- Kernell, Lars-Åke (2002) *Att finna balans*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, Steinar. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Lorentz, Hans. (2004) *Lärande i mångkulturella lärandemiljöer: om lärandeprocessens eventualiteter och potentialiteter ur Pedagogisk rapport 2004:83: Lärandets skilda vägar*
- Lorentz, Hans & Bergstedt, Bosse. (red) (2006) *Interkulturella perspektiv – Pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer* Lund: Studentlitteratur
- Parszyk, Ing-Marie. (1999) *En skola för andra. Minoritetslevers upplevelser av arbets- och livsvillkor i grundskolan*. Stockholm: HLS Förlag
- Patel, Runa & Davidsson, Bo. (2003) *Forskningsmetodikens grunder– att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur
- Roth, Hans Ingvar. (1998) *Den mångkulturella parken - om värdegemenskap i skola och samhälle*. Stockholm: Skolverket

Runfors, Ann (2003) *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar. En studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Stockholm: Prisma

Runfors, Ann. (2004) "När blir man svensk" – om hur skilda möjligheter skapas i skolvardagens samspel. I SOU 2004:33 *Kunskap för integration: Om makt i skola och utbildning i mångfaldens Sverige*. (s. 29-54) Integrationspolitiska maktutredningen (Rapport) Stockholm: Fritzes offentliga publikationer

Stier, Jonas. (2004) *Kulturmöten: en introduktion till interkulturella studier*. Lund: Studentlitteratur

Starrin, B. & Svensson, P-G (1994) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur

Stigendal, Mikael. (1999) *Sociala värden i olika sociala världar*. Lund: Studentlitteratur

Stigendal, Mikael. (2004) *Framgångsalternativ – Mötet i skolan mellan utanförskap och innanförskap*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, Staffan. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap* Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan. (2010) *Kvalitativa intervjuer* (4:e upplagan) Lund: Studentlitteratur

Wellros, Seija (1998) *Språk, kultur och social identitet* Lund: Studentlitteratur

6.2 Elektroniska dokument

Boverket (2004) *Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer*
www.boverket.se Hämtad 20100414

Prop. 1997/98:16. *Sverige, framtiden och mångfalden*. Regeringskansliet. Stockholm Hämtad 20100428

Skr. 2008/09: <http://regeringen.se/content/1/c6/11/12/80/dcbafb1f.pdf>. Hämtad 20100518

Utbildningsdepartementet, (1985) *Skollagen*

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>. Hämtad 20100407

<http://regeringen.se/sb/d/1483> Hämtad 20100518

Unicef (2008) *Barnkonventionen i sin helhet*. URL: <http://www.unicef.se/barnkonventionen>
Hämtad 20081017

SOU 2005:56 *Det blågula glashuset - strukturell diskriminering i Sverige*

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/46188> Hämtad 20100523

(1998), *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet: Lpo 94, anpassad till att också omfatta förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Utbildningsdepartementet, Regeringskansliet <http://www.skolverket.se> Hämtad 20100417

Bilaga 1

Intervjuguide

Följande intervjufrågor ställdes:

- När du är pedagog i en klass tänker du på elevernas bakgrund?
- Anser du att alla barn ska integreras i skolan?
- Anser du att mångfaldens integrering i skolan bedöms och möts likvärdigt?